

NO MATTA YOTTINIRI LINJIILA ON NON

Taariika fii Iwdi Iisaa Almasiihu on

(Luk. 3.23-38)

1 ¹ Taariika iwdi Iisaa *Almasiihu mo Daawuuda mo Ibraahiima.
² Ko Ibraahiima jibini Issaaqa, Issaaqa jibini Yaaquuba, Yaaquuba jibini Yahuuda e musibbe mun ben, ³ Yahuuda kadi jibini Faarisa e Zaaraha, tawi yumma ben no wi'ee Tamaaru. Faarisa jibini Hasruunu, Hasruunu jibini Araama, ⁴ Araama jibini Ammiina-Daaba, Ammiina-Daaba jibini Nahasuuna, Nahasuuna jibini Salmaana, ⁵ Raabi* jibinani Salmaana Bo'aaza, Rugiyata jibinani Bo'aaza Obiida, Obiida jibini Yassaa'u, ⁶ Yassaa'u jibini Daawuuda lando on, oo wonnoodo beyngu Uriyaa jibinani mo kanko Daawuuda Sulaymaana.
⁷ Sulaymaana jibini Rahabaama, Rahabaama jibini Abiyya. Abiyya jibini Asaa, ⁸ Asaa jibini Yuhusaafata, Yuhusaafata jibini Yuuraama, Yuuraama jibini Uziiya, ⁹ Uziiya jibini Yotaana, Yotaana jibini Ahaaza, Ahaaza jibini Hazikiiya, ¹⁰ Hazikiiya jibini Manase, Manase jibini Amuunu, Amuunu jibini Yuusiya, ¹¹ Yuusiya jibini Yeekoniya e musibbe mun ben fewndo egginegol nabee *Baabiila.
¹² Bawto egginegol nabee Baabiila ngol, Yeekoniya jibini Sa'alti'iila, Sa'alti'iila jibini Zarubaabila, ¹³ Zarubaabila jibini Abiyuuda, Abiyuuda jibini Alyaqaama, Alyaqaama jibini Aazuru, ¹⁴ Aazuru jibini Saduuqa, Saduuqa jibini Akiima, Akiima jibini Eliyuuda. ¹⁵ Eliyuuda jibini Eliyaasaru, Eliyaasaru jibini Mataana, Mataana jibini Yaaquuba. ¹⁶ Yaaquuba jibini Yuusufu moodibbo Mariyama on, on jibinnoodo Iisaa wi'aado Almasiihu on.

¹⁷ Gila e Ibraahiima haa e Daawuuda, fow mun hawri jamaanuuji sappoo e nay. Gila e Daawuuda kadi haa e egginegol nabee Baabiila hawri jamaanuuji sappoo e

nay. Gila egginegol nabee Baabiila kadi haa e Almasiihu on ko jamaanuujji sappoo e nay.

Fii Jibineede Iisaa Almasiihu on

(Luk. 2.1-7)

¹⁸E hino no Iisaa Almasiihu on jibiniraa. Tawi ko Yuusufu yami Mariyama yumma makko. Ado 6e yiidude, tawi kanko jiwo on ko o sowiido e dow bawgal *Ruuhu Seniido on. ¹⁹Tawi Yuusufu, on yamudo mo, ko gorko feewudo, hari o faalaaka mo wirtude, o miiiii accitugol mo e nder gundoo.

²⁰Nde tawnoo himo miiiii dun, malaa'ikaajo Joomiraado on feepani mo e koydol, wi'i mo: «Yuusufu mo Daawuuda, wota a hulu yettugol Mariyama, o wona beyngu maa, ko fii biddo mo o saawi on ko immorde e Ruuhu Seniido on. ²¹O heboyay biddo, innoyaa mo Iisaa, ko fii ko kanko dandoyta jamaa makko on lette junuubaaji mabbe din.»²²Dun fow wadiri fii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon no laatora, wonde: ²³«Awa, jiwo mo andaali gorko on reeday, o firtoo boobo gorko, o innee Imanu'iila.» Ko woni firo dun ko: «Alla no wondi e men.»^a

²⁴Bay kanko Yuusufu o finii, o wadi ko malaa'ikaajo Joomiraado on yamiri mo kon, o yetti beyngu makko, o addi ka makko. ²⁵Kono laatii o yiidaali e debbo on haa nde o firtinoo on biddo gorko, o inni mo Iisaa.

Fii no Jom-Gande'en Ardi Bayti-Lahiimi

2¹Bay wonii Iisaa jibinaama Bayti-Lahiimi, dun ko e nder diiwal *Yahuuda fewndo laamu *Heroodu, onsay gandidube iwri funnaange ari *Yerusalaam, ²6e wi'i: «Ko honto oo lando *Yahuudiyankeebe ardo e jibineede woni? Ko fii men yi'ii hoodere makko nden ka funnaange, men arii sujjangol mo.»³Bay kanko Heroodu

---

^a1.23 Isa. 7.14

lando on o nanii dun, o jiiɓii, o jiiɓodi e ɓe Yerusalaam ɓen fow. ⁴ Onsay o mottindiri hooreeɓe *yottinoobe sadaka ɓen fow e jannoobe fii Sariya on fii landagol ɓe ko honto *Almasiihu on haanaa jibinireede. ⁵ Ben wi'i mo: «Ko Bayti-Lahiimi e nder ngal diiwal Yahuuda. Ko fii e hino ko annabaajo on windi kon:

⁶ «Ko an yo kodolun Bayti-Lahiimi,
 jeyaakun e nder leydi bolondaa Yahuuda,
 hinaa a gasoohun hayfineede e yeeso
 diya kodooli hittudi e nder Yahuuda.
 Ko fii lando yaltay e maa
 ko ardoo jamaa an *Isra'iila on.»^b

⁷ Onsay Heroodu noddii ɓen gandiduɓe e gundoo, o torii ɓe yo ɓe tentinan mo saa'i mo hoodere nden feeɓi e mun on. ⁸ Onsay o immini ɓe Bayti-Lahiimi, o wi'i ɓe: «Yahee humpitoyodon no laaɓiri fii kun paykun. Si on yi'oyii kun, humpiton mi min kadi, mi yaha mi sujjana kun.»⁹ Bay wonii ɓe nanii ko lando on wi'i kon, ɓe yahi. Tawi hoodere nde ɓe yi'unoo ka funnaange nden no wontirde yeeso maɓɓe. Bay wonii nde hewtii fewndo ka paykun kun woni don, nde darii. ¹⁰ Bay kamɓe gandiduɓe ɓen ɓe yiitii hoodere nden, ɓe heewi weltaare. ¹¹ Onsay ɓe naati ka suudu, ɓe yi'i paykun kun e yumma mun Mariyama, ɓe jiccii, ɓe sujjana kun. E hoore dun ɓe yaltini jawle maɓɓe, ɓe okkori kun kaɗɗe e urngallo no wi'ee libaana e *mirri. ¹² Onsay Allaahu on andini ɓe e koydol wonde hita ɓe yiltito ka Heroodu. Be rewti laawol goo, ɓe hooti ka leydi maɓɓe.

Fii no Yuusufu Yaltiri Misira

¹³ Bay wonii ɓen gandiduɓe yahii, malaa'ikaajo Joomiraado on feeɓani Yuusufu e koydol, o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, dogaa yahaa

---

^b2.6 Mik. 5.1

*Misira, wonaa ton haa nde mi wi'i yo a artu woo. Ko fii Heroodu dabbitoyay paykun kun fii warugol kun.»¹⁴ Yuusufu immii jemma, yetti paykun kun e yumma mun, yahi Misira. ¹⁵ O woni ton haa Heroodu maayi. Ko nii ko Joomiraado on daalirnoo annabaajo on kon laatori, wonde: «Mi noddii Biddo an on yo o yaltu Misira.»^c

¹⁶ Bay Heroodu yi'ii wonde gandidube ben janfike mo, o tikki. Onsay o yamiri yo be waroy kala paykun gorun kun duubi didi maa jaasukun dun wonkun e nder Bayti-Lahiimi e kodoloy takkiikoy don koy, dun yaadi e saa'i mo gandidube ben fejninannoo mo on. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Yereemiiya kon laatori, wonde:

¹⁸ «Hito nanike ka wi'etee don Raama:

wullaandu e sowru tiifundu.

Tawi ko Raahiilu woni wullude bibbe mun ben,

o jabaano yarlineede, ko fii be woodaaka han kadi.»^d

Fii no Yuusufu Yiltitori Leydi Isra'iila

¹⁹ Bay wonii Heroodu maayii, malaa'ikaajo Joomiraado on fejnani Yuusufu e koydol Misira, ²⁰ o wi'i mo: «Immo, yettaa paykun kun e yumma mun, yiltitodaa leydi Isra'iila, ko fii faalanoobe warude paykun kun ben maayii.»²¹ Onsay Yuusufu yetti paykun kun e yumma mun, o yahi leydi Isra'iila. ²² Kono o nani wonde Arkalaawu laamike diiwal Yahuuda ngal lonto ben mun Heroodu, o huli wonoygol ton. Allaahu on banginani mo e koydol, o yaari e ngal diiwal Jaliilu, ²³ o wonoyi e saare no wi'ee Naasirata, fii no ko daaliranoo annabaabe ben kon laatora, wonde: «O noddoyte Naasirayankoojo.»

---

^c2.15 Hus. 11.1

^d2.18 Yer. 31.15

Fii no Yaayaa Lootiraynoo Maande Tuubuubuyee Waajo

(Mrk. 1.1-8; Luk. 3.1-18; Yhn. 1.19-23)

3¹ Ko e on saa'i don, Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on feeji, tawi himo waajoo ka wulaa diiwal Yahuuda, ² himo wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!»³ Tawi ko fii makko annabi *Isaaya wowlunoo, o wi'i:

«Kaa hawa ko hawa ewnotoodo ka wulaa, wi'a:

«Moyýínee laawol Joomiraado on,

fewnon juri makko din!»^d

⁴ Tawi dolokke Yaayaa on ko leebi ngelooba, dattol keeci makko din ko guri. Tawi ko kanu e njuuri buruure o jaamata. ⁵ Hoduube Yerusalaam ben e be ka diiwal Yahuuda ben fow e kodooli hundudi Yurdayniwol din fow ari e makko. ⁶ Be qirritii junuubaaji mabbe din, o looti be maande tuubuubuyee ka maayo Yurdayniwol.

⁷ Bay o yi'ii *Fariisiyaabe e *Sadduusiyaabe buy no arude fii *lootegol maande tuubuubuyee, o wi'i be: «Ko onon yo iwdi kuura! Ko hombo tindini on dogugol tikkere aroyaynde nden?» ⁸ Awa yo kuude mon den hollu wonde on tuubii. ⁹ Hara on hooloraali wi'ugol wonde ko Ibraahiima woni maama mon, ko fii mi andinii on, Alla no waawi wattude dee kaaye doo bibbe Ibraahiima. ¹⁰ Toode teenirde nden no waalii ka binde ledde. Kala leggal ngal rimataa bibbe moyýube, ngal soppete, ngal bugee ka yiite!

¹¹ «Min ko ndiyan mi woni on lootirde maande tuubuubuyee. Kono on aroyoowo baawo an no buri lan doole, awa kadi mi hewtaa hay solugol pade makko den. On non ko *Ruuhu Seniido on e yiite o lootirta on. ¹² Himo jogii feeteewo makko

---

^d3.3 Isa. 40.3

ngon ka jungo ko o hentinira bete^e makko on, o mooba jaametee on ka beembal makko, o sunnira foron on yiite nge daanotaako.»

Fii no Iisaa Lootiraa

(Mrk. 1.9-11; Luk. 3.21-22)

¹³ Onsay Iisaa iwri Jaliilu, o ari Yurdayniwol ka Yaayaa, fii yo on lootu mo.

¹⁴ Kono Yaayaa salii, wi'i: «Ko min haani arude yo a lootan! Kono an a arii yo mi loote!»¹⁵ Kono Iisaa jaabii mo wi'i: «Accu wonira non, ko fii ko nii haanirani en timmingol peewal ngal fow.» Ko e hoore dun Yaayaa jabi mo lootude. ¹⁶ No Iisaa gayniranoo looteede, o yawi ka ndiyan, tun kammu ngun udditii, o yi'i Ruuhu Allaahu on no tippora e makko wa gabooru. ¹⁷ Onsay hawa nanii ka kammu, no wi'a: «Ko oo woni Biddo an Yidaado, mo mi weltori on!»

Fii no Ibuliisa Ndarndori Iisaa

(Mrk. 1.12-13; Luk. 4.1-13)

4¹ Bawto dun, Ruuhu Allaahu on nawri Iisaa ka wulaa fii no Ibuliisa ndarndora mo. ² O hoori balde cappande nay, jemma e jalorma. Bawto dun o weelaa.

³ Ndarndotoodo on badii mo, wi'i: «Si tawii ko a *Biddo Alla, yamir dee kaaye yo de wontu jaametee.»

⁴ Iisaa jaabii: «No windii wondema: «Neddo hinaa jaametee tun wuurirta, kono ko kala kongudi iwrudi ka Alla.»»^f

⁵ Ibuliisa nawri mo kadi ka saare hormorde, dun ko Yerusalaam, o jodfinoyi mo ka hoore warpakere *juulirde mawnde, o wi'i mo: ⁶ «Si tawii ko a Biddo Alla, hocco don cikkodaa ka leydi, ko fii no windii wondema: «O yamiray malaa'ikaabe

---

^e3.12 Maa: «gete».

^f4.4 Yaj. 8.3

makko ben fii maa, be tamboro-maa juude mabbe den, fii wota koyngal maa ngal feggo e hayre.»^g

⁷ Iisaa jaabii mo wi'i: «No windii kadi wondema: «Wota a ndarndo Joomiraado on, on Alla maa.»^h

⁸ Ibuliisa nawri mo kadi e fello toowungo fota, o holli mo laamateerijji aduna on fow e darja mun. ⁹ O wi'i mo: «Mi okkete dun fow si a jiccike, a sujjanii lan.»

¹⁰ Iisaa jaabii, wi'i: «Pottito, yo Ibuliisa, ko fii no windii: «Ko Alla Joomiraado maa on sujiantaa, rewaa mo kanko tun.»ⁱ

¹¹ Onsay Ibuliisa pottitii mo. Bawto dun malaa'ikaabe badii Iisaa fii kurkanagol mo.

Fii Ardu Iisaa ndun Jaliilu e Kafernahuum

(Mrk. 1.14-15; Luk. 4.14-15)

¹² Bay Iisaa andii Yaayaa wattaama e joge, o yahi Jaliilu. ¹³ O eggi Naasirata, o yahi, o hodoyi Kafernahuum ka daande weendu ka kernidi don e Zabuluunu e Naftali, ¹⁴ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁵ «Ko an yo leydi Zabuluunu e Naftali
leyde wonde ka daande weendu,
gada Yurdayniwol,
dun ko Jaliilu ka diya leyfi hodi e mun.

¹⁶ Oo jamaa wondo e nder niwre
yi'ii ndaygu moolanaangu,
e hoore ben joodiibe e ndin leydi
ndi dowdi mayde woni e mun,
ndaygu jalbanii be.»^j

---

^g4.6 Zab. 91.11-12

^h4.7 Yaj. 6.16

ⁱ4.10 Yaj. 6.13

¹⁷ Gila dun Iisaa fuddii waajaade, wi'a: «Tuubee, ko fii laamu kammu ngun badike!»

Fii 'Be Iisaa Adii Noddude ben

(Mrk. 1.16-20; Luk. 5.1-11)

¹⁸ E nder ko o yiilotoo e daande *Weendu Jaliilu ndun kon, o yi'i musibbe dido no bugoo *jalaaji ka weendu, tawi ben ko yungoobe: goddo on no wi'ee Sim'uunu, mo o jammoyta Petruusu, oya on no wi'ee Andaraawu, mijnjiraawo makko kanko Sim'uunu on. ¹⁹ O wi'i be: «Jokkee lan, mi wattay on yungoobe yimbe.»²⁰ Don kisan be acciti jalaaji din, be jokki mo.

²¹ E nder yaadu mabbe ndun, Iisaa yi'i musibbe dido goo kadi, tawi ben ko Yaaquuba e mijnan mun Yuuhanna, ben ko bibbe Zabadii. Tawiben no wondi e ben mun Zabadii ka nder laana, hibe moyyintina jalaaji mabbe. Kanko Iisaa o noddii be. ²² Don kisan be acci don laana kan e ben mabbe, be jokki mo.

²³ Tawi Iisaa no yiiloo e nder Jaliilu fow, janna ka nder juulirde, waajoo fii Kibaaru Moyyo *laamu Alla ngun, e himo jawndora kala noone jabbeeli e nawnaaje yimbe ben. ²⁴ Fii makko andii e nder Sirii on fow. O addanaa kala tampirdo nawnaare e noonee muuseendijji e be jinna e iirotoobe e maaya-banduube, o ndikkini be. ²⁵ Jamaa moolanaado iwrufo Jaliilu e *Dekapooli e Yerusalaam e diiwal Yahuuda ngal e be gada Yurdayniwol jokki mo.

Fii Waaju ngun ka hoore Fello

(Mrk. 3.13; Luk. 6.12-13; 20-26)

5 ¹ Bay Iisaa yi'ii jamaa on, o yawi ka fello, o joodii, taalibaabe makko ben kadi badii mo. ² Onsay o woni e jannugol jamaa on, wi'a:

---

^j4.16 Isa. 8.23 e 9.1

³ «Yondiniibe ka bernde ben ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

⁴ Yoomube ben ko malaabe,
bay berde mabbe buttinoyte.

⁵ Newiibe ben ko malaabe,
bay be ronoyay leydi ndin.^k

⁶ Weelaabe donɗaa peewal ben ko malaabe,
bay be harnoyte.

⁷ Yurmeteebe ben ko malaabe,
bay be yurminoyte.

⁸ Laaba-berndeebe ben ko malaabe,
bay be yi'oyay Alla.

⁹ Buttinoobe ben ko malaabe,
bay be noddiroyte biɓbe Alla.

¹⁰ Cukketeebe sabu peewal ngal ko malaabe,
bay laamu kammu ngun ko kambe wonani.

¹¹ «On wonay malaabe nde be yenni on e nde be cukkii on e nde be fawi penaale e kala bone e hoore mon sabu an. ¹² Weltee, wonon e nder welo-welo, bay hidon maranaa njoddi mawndi ka kammu, ko fii ko nii be cukkornoo annabaabe adinoobe on ben.

¹³ «Ko onon woni landan aduna on. Kono si dakamme majjan on iwii, haray ko honno dakamme majjan on wattirtee? Haray dan alaa nafa fus si hinaa bugegol ka yaasi, dan yaabee.

¹⁴ «Ko onon woni ndaygu aduna on. Si saare wonii e hoore fello, haray nde waawetaake suudeede. ¹⁵ Hay gooto hubbintaa lampu, hippa mo e miran, kono o

---

^k5.5 Maa: «aduna on».

waday mo e kene, o ndayginana kala wondo ka nder suudu. ¹⁶ Yo ndaygu mon ngun jalbir nii yeeso yimbe ben, fii no be yi'ira kuude mon moyfe den, be mawnina Ben mon Wondo ka kammu on.»

Fii Laatingol Sariya on

¹⁷ «Wota on sikku ko mi arani ko fii firtugol Sariya on maa ko annabaabe ben wi'i kon. Min mi ardaali fii firtugol di, kono ko fii laatingol di. ¹⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, haa kammu ngun e leydi ndin muta, ko hay ciifun e tobbere iwataa e nder bindol Sariya on, haa fow laatoo. ¹⁹ Kala non bonnudo gootel e burngel fandude e yamirooje den, janni kadi yimbe ben warrugol wano non, o innete burdo fandude e laamateeri kammu ngun. Kono kala doftiido janni, on innete tedduo e nder laamateeri kammu ngun. ²⁰ Awa mi andinii on, si peewal mon ngal buraali ngal jannoobe fii Sariya on ben ngal e ngal *Fariisiyaabe ben ngal, on naatataa ka laamateeri kammu few.

²¹ «On nanii wonde maamaabe men ben wi'ano: «Wota a ittu hoore^m, kala on ittudo hoore jaawete.»²² Kono min mi wi'ay on, kala tikkando musiddo mun jaawete. Kala wi'udo musiddo mun kadi «komoojo» jaawete yeeso dental fewjoobe ben. Kala non wi'udo musiddo mun «la'iifu» haray no e laawol yiite jahannama.

²³ «Si hida sakkaade ka juulirde, a anditii don wonde musiddo maa no monoran-maa godfun, ²⁴ haray accu don ittugol sadaka maa on, yahaa taho moyyintinoyaa hakkunde maa e musiddo maa on, si araa non ittaa sadaka maa on.

²⁵ «Eto no faamondiriraa e mo habidudaa on kisan fewndo wonudon ka datal, fii wota on mo habidudaa watte e juude jaawoowo on, on jaawoowo kadi watte e

---

^m5.21 Egg. 20.13

juude suufaajo on, on wade ka kaso. ²⁶ Ko fii ka haqiiqa mi andinii ma, a yaltataa don fannamaa a yobaali mbuudu sakkitoro on.

²⁷ «On nanii kadi wi'aama wonde: <wota a jeenu.»ⁿ²⁸ Kono min mi wi'ay on, kala ndaarudo debbo fii himmangol mo, haray ontigi jeenii mo ka bernde mun. ²⁹ Si tawii yiitere maa jaamere nden wonay sabu haa feggodaa, haray awu nde, bugodaa nde ka woddfiti-maa. Ko fii no buru-maa moyfande ka teral maa gootal hayra, edii ka bandu maa ndun fow bugee ka jahannama. ³⁰ Si tawii jungo maa jaamo ngon kadi wonay sabu haa feggodaa, haray tayu ngo, bugodaa ka woddfiti-maa. Ko fii no buru-maa moyfande ka teral maa gootal hayra edii ka bandu maa ndun fow yaha ka jahannama.

³¹ «Wi'aama kadi, kala on accitudo beyngu mun haray yo o wadan mo kaydi sertigal.»ⁿ³² Kono min mi wi'ay on, kala on accitudo beyngu mun, si hinaa hara on jeenu, haray o wadii mo jeenoowo. Kala non kadi yettudo debbo seedaado haray ondon kadi jeenii.

³³ «On nanii kadi wonde maamaabe men ben wi'ano: <Wota mo firta woondoore, hunnu woondooje de woondandaa Joomiraado on den.»ⁿ³⁴ Kono min mi wi'ay on, wota on woonda toode, wota on woondir kammu ngun, ko fii ko ngu jullere laamu Alla. ³⁵ Wota on woondir kadi leydi ndin, ko fii ko ndi ndadfdudi tundaaje makko den, maa woondiron Yerusalaam, ko fii ko saare Lando Mawdo on non. ³⁶ Wota mo woondira hoore mun nden kadi, ko fii on waawaa rawninde maa bawlinde hay cukulol gootal. ³⁷ Yo <hiiyii> mon on wonu <hiiyii>, <oo'o> mon on wona <oo'o.> Ko beyditaa e dun woo, haray ko e Ibuliisa iwri.

ⁿ5.27 Egg. 20.14

ⁿ5.31 Yaj. 24.1

ⁿ5.33 Ada. 30.3 e Yaj. 23.22

³⁸ «On nanii kadi wi'aama wonde: <ko yiitere yobirtee yiitere, niire yobiree niire.>³⁹ Kono min mi wi'ay on, wota mo dartoo bonɗo, awa kadi mo bantike ma e wabbugo jaamo, tudan mo ngoya kadi. ⁴⁰ On mo faala-maa naɓude ka jaawoore fii yettugol ma fokiya on, accidu mo e waramba on kadi. ⁴¹ On mo karhu-maa kadi rondanagol mo dongal, naɓaa yeru sagara gooto, naɓan mo yeru sagara didi.

⁴² Okkor on toriido ma, wota a huccu kadi on faalaado ma jawlaade.

⁴³ «On nanii kadi wi'aama wonde: <Yo a yidu gidɗo maa, aɗaa gaɗo maa.>⁴⁴ Kono min mi wi'ay on: yidee ayɓe mon ɓen, toranodon wonɓe cukkaade on ɓen, ⁴⁵ ɗun on wonay ɓiɓɓe Ben mon Wondo ka kammu on. Ko fii himo fudinana bonɓe ɓen e moyyube ɓen naange makko ngen, himo saayinana kadi feewube ɓen e ɓe feewaa ɓen ndiyan ɗan. ⁴⁶ Si tawii non ko yidube on ɓen tun yidudon, haray ko mbarjaari hondi heɓoyton? E hinaa yantiroobe sagalle janfa ɓen kadi ko non warrata? ⁴⁷ Si tawii ko musibbe mon ɓen tun hiwrotodon, haray ko hondun wadudon ko beyditii? Hinaa ɓe gomɗinaa ɓen kadi ko non warrata? ⁴⁸ Awa wonee timmube wano Ben mon kammuyankeejo on woniri Timmudo non.»

Fii no Iisaa Waajori fii Sakkagol e Juulugol e Hoorugol

6¹ «Reenee e wadargol golle mon moyye ɗen yiingo. Si hinaa ɗun on hebataa njoddi ka Ben mon Wondo ka kammu on.

² «Nde hidon okkora miskinɓe ɓen, wota on wuttu *liite yeeso mon wano faasiqiibe ɓen gerdata non ka juulirde e ka date fii no yimbe ɓen mantira ɓe. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on ɓe hendike mbarjaari maɓɓe ndin. ³ Nde hidon okkora miskinɓe ɓen, wota jungo mon nano ngon andu ko jaamo ngon wadi kon, ⁴ fii no dokkal mon ngal wonira e gundoo, ɗun Ben mon, on Yi'oowo ko yi'otaako, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

---

^p5.38 Egg. 21.23-25.

⁵ «Nde hidon juula kadi wota on wa'u wa faasiqiibe ben, ben yidube juulugol hara no darii ka nder juulirde e ka sera ballaje fii hollitagol yimbe ben. Ko fii, ka haqiiqa mi andinii on, be hendike mbarjaari mabbe ndin. ⁶ Kono onon, nde hidon juula, naatee ka nder cuudi mon, ombon baafe mon den, juulon e Ben mon mo yi'otaako on. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako kon, jonnitoyay on mbarjaari mon ndin.

⁷ «Nde hidon juula, wota on fillifillinno haalaaji duududi wano be wonaa Yahuudiyanke ben non, ko fii ben no sikka ko no be duddiniri haalaaji woo be jabirantee. ⁸ Wota on nandintino e mabbe, ko fii Ben mon no andi ko hondun faaladon ado on toraade mo.

⁹ «Ko nii haanudon tororde Alla:

«Baaba amen Wondo ka kammu,
yo innde maa nden hormore,

¹⁰yo laamu maa ngun feenu,
yo faale maa on wadu ka aduna
wano woniri non ka kammuuli.

¹¹ Okkor men hande jaametee haanando men on.

¹² Yaafanodaa men bonnereeji amen din,
wano menen kadi men yaaforani bonnube men ben non.

¹³ Wota a naadu men e jarrabuyee,
kono jattin men Bondo on.

Ko fii ko an heerori laamu e bawgal e mangu, haa poomaa. Aamiina.»

¹⁴ «Si on yaafanike yimbe ben bonnereeji mabbe din, haray Baaba mon kammuyankeejo on yaafanto on onon kadi bonnereeji mon din. ¹⁵ Kono si on yaafanaaki yimbe ben, haray Ben mon kadi yaafantaako on bonnereeji mon din.

¹⁶ «Nde hidon hoora, wota on jirbin geece mon den wa faasiqiibe ben, ko fii kambe be waylay geece mabbe den fii hollugol yimbe ben wonde hiibe hoori. Ka

haqiiqa mi andinii on, kambe ɓe hendike mbarjaari maɓɓe ndin. ¹⁷ Kono onon, nde hidon hoora, urnee ko'e mon ɗen, looton geece mon ɗen, ¹⁸ fii wota on hollu yimbe ɓen wonde hidon hoori, hara ko Ben mon mo yi'otaako on tun yi'i kon ko wadudon e nder gundoo. Dun, Ben mon Yi'oowo ko yi'otaako on, jonnitay on mbarjaari mon ndin.»

Fii Keyee Haqinqindo on

(Luk. 12.33-34)

¹⁹ «Wota on moobu jawle ka hoore leydi, ka ɗe bonirta wudugol e kornugol, e ka wuyɓe fusata yetta. ²⁰ Kono moobee ɗe ka kammu ka ɗe wudataa e ka ɗe kornataa e ka wuyɓe fusataa yetta. ²¹ Ko fii ko ka keyee mon on woni woo, ɓernde mon nden wonata.

²² «Ko yiitere woni ndaygu bandu. Si tawii yiitere nden no selli, haray bandu ndun fow no ndaygi. ²³ On mo yiitere mun jawi, haray bandu ontigi ndun fow no e nder niwre. Si tawii non ngun ndaygu wongu e ontigi ko niwre, haray ko embere honto nden niwre mawni!

²⁴ «Hay gooto waawataa gollande jeyɓe ɗun ɗido, ko si o aɗay oya, o yida oya, maa o habboo e oya, o itta bote e oya. Ko ɗun wadi si on waawataa rewude Alla rewon jawdi.

²⁵ «Ko ɗun wadi si mi wi'ay on: wota on aanu fii ko jaamon maa ko yaron e nder ngurndan mon ɗan, maa fii ko ɓornon balli mon ɗin. Taw si hinaa ngurndan buri neema, awa kadi bandu buri koltu? ²⁶ Ndaaree colli ɗin ka kammu: ɗi sankataa, ɗi wa'ataa, ɗi moobataa hay huunde e nder caagaaje, kono Ben mon Kammuyankeejo on no wurni ɗi. E taw si on ɓuraa ɗi hittude? ²⁷ Ko hombo e mon, e nder annde mun, waawata ɓeydude ngurndan mun ɗan beru sogonal gootal?

²⁸ «E ko hondun aananton fii concii? Ndaaree no ɗii piindiji ka gese fudirta njanda: hara-le ɗi gollataa, ɗi saɗjataa. ²⁹ Kono non mi andinii on, hay

Sulaymaana e nder darja mun on fow holtiraali hay wa wootiri e majji. ³⁰ Si tawii non Allaahu on no holtinirde non hay hudo wonuko hande ka ngesa kon, bugoyteeko jango ka yiite kon, hara o ronkay wadande on ko buri dun, onon bee fanda-gomɗinalbe? ³¹ Awa wota on aanu haa wi'on: «ko hondun men jaamata?» maa: «ko hondun men yarata?» maa: «ko hondun men bornotoo?» ³² Dun, ko be gomɗinaa ben daɓɓata dun. Kono Ben mon Kammuyankeejo on no andi hidon handi e dun. ³³ Kono daɓɓee taho laamu makko ngun e peewal makko ngal, ɗin piiji fow beydanoyte on. ³⁴ Awa wota on aanu fii jango, ko fii jango aananay hoore mun. Nalaande bee arday e maapunde mun.»

Fii Naawugol e Etugol

(Luk. 6.37-42)

7 ¹ «Wota on jaawu fii wota on jaawe. ² Ko fii, ko wano jaawirdon non jaawirteɗon, e ko sariyaare nde etirdon nden etirantedon.

³ «Ko honno yiirataa lojol wongol ka yiitere musidɗo maa on, hara a yi'aali falimawal wongal ka yiitere maa ngal? ⁴ Ko honno wawrataa wi'ude musidɗo maa on: «Accu mi ittane lojol ngol ka yiitere maa», e hara falimawal no ka yiitere maa an? ⁵ Ko an yo faasiqiijo, ittu taho falimawal wongal ka yiitere maa ngal, onsay non a yi'ay no ittiranaa musidɗo maa on lojol wongol ka yiitere makko ngol.

⁶ «Wota on yettu ko hormortee kon, jonnon bareeji ɗin, fii wota ɗi yiltito ɗi yakka on. Wota on bugo kadi kode mon lambiri ɗen yeeso koseeji ɗin, sakko ɗi yaaba de.

⁷ «Toree, on okkorte. Daɓɓee, on heɓay. Hodɗee, on udditante. ⁸ Ko fii kala toriido okkorte, kala daɓɓudo heɓay, awa kadi kala on hoddiido udditante.

⁹ «Ko hombo e mon, biɗɗo mun torotoo ɗun bireedi, ontigi jonna mo hayre?

¹⁰ Maa o toroo mo lingii, ontigi jonna mo mboddi? ¹¹ Si tawii non hay onon bonɓe ben hidon waawi wadande biɓɓe mon ben piiji moyyi, haray ko haa honto Ben

mon Wondo ka kammu on okkorta ben toriibe mo moyƴereej! ¹² Wadanee yimbe ben wano faaliradon yo be wadan on non. Ko fii ko dun Sariya on e annabaabe ben wi'i.»

Fii Date den Didi

(Luk. 13.24)

¹³ «Naatiree ka dambugal faadungal. Ko fii dambugal nawrayngal e hayrannde ngal ko yaajungal. Datal nawrayngal e hayrannde ngal kadi ko weebungal, awa-le duudube naatiray don. ¹⁴ Kono dambugal nawrayngal e ngurndan ngal e datal nawrayngal e ngurndan ngal ko faadude, kono ko seedaabe hebata den.»

Fii Waditiibe ko Annabaabe

(Luk. 6.43-44)

¹⁵ «Awa reenee e waditiibe annaba ben, ko fii be arday e mon wa baali, kono hara ka nder ko be caapaali hunyudi. ¹⁶ Ko kuude mabbe den anditirton be. E hara en ittay sungala^q e hoore bulle-kojon, maa yibbe e hoore bulle-baali? ¹⁷ Kala leggal moyƴal ko bibbe moyƴube rimata, kono leggal bongal ko bibbe bonbe rimata. ¹⁸ Leggal moyƴal waawataa rimude bibbe bonbe, leggal bongal kadi waawataa rimude bibbe moyƴube. ¹⁹ Kala leggal ngal rimataa bibbe moyƴube ko soppeteengal bugee ka yiite. ²⁰ Awa ko kuude mabbe den anditirton be.

²¹ «Hinaa wi'oobe lan <Koohoojo, Koohoojo>ben fow naatata ka laamateeri kammu, kono ko wadaybe ko Baaba an Wondo ka kammu on faalaa kon tun.

²² Nden jande, buy wi'oyay lan: <Koohoojo, Koohoojo! Taw si hinaa e innde maa men haaliraynoo ko Alla longini men, men radora kadi jinnaaji e innde maa, men wada kadi kaawakeeji moyƴi buy e innde maa?>²³ Onsay mi wi'oyay be: <Mi andaano on few. Pottitee lan, yo onon wadoobe ko bonil!»

---

^q7.16 Maa:«sumbala».

²⁴ «Awa kala nanudo dii kongudi an, huutori di, wa'ay wa faamudo, darnudo suudu mun e hoore fetere. ²⁵ Ndiyan dan saayi, waameeji din ari, keneeli din wifi, din piyii e ndun suudu, ndu ronka yanude, ko fii hari ko e fetere ndu darii. ²⁶ Kono kala nanudo kongudi an din, huutoraali di, on no wa'i wa njoofojo darnudo suudu mun e hoore njaare. ²⁷ Ndiyan dan saayi, waameeji din ari, keneeli din wifi, din piyii e ndun suudu, ndu yani, yanal tiidungal.»

²⁸ Bay wonii Iisaa timminii yewtere mun nden, jamaa on njaldi fii ko o jannaynoo kon, ²⁹ ko fii hari himo jannirde be bawgal, hara wonaa wano jannoobe fii Sariya on ben janniraynoo non.

Fii no Iisaa Nawndiri mo Damajan

(Mrk. 1.40-45; Luk. 5.12-16)

8 ¹ Bay wonii Iisaa tippike ka fello, jamaa moolanaado jokki mo. ² Onsay mo damajan ari jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, si hidon faalaa, hidon waawi lan sellinde, mi laaba.» ³ Iisaa fonti jungo mun ngon, meemi mo, wi'i: «Midu faalaa, laato selludo, laabaa.» Don kisan o selli damajan dan, o laabi. ⁴ E hoore dun Iisaa wi'i mo: «Reeno wota a wowlan dun hay gooto, kono yahu hollitoyodaa *yottinoowo sadaka on, ittaa sadaka wano Muusaa yamiri non, fii yo dun wonan be seedee.»

Fii no Iisaa Selliniri Kurkaadu Suufaajo

(Luk. 7.1-10; Yhn. 4.43-54)

⁵ Bay wonii Iisaa naatii Kafernahuum, hooreejo suufaabe teemedere badii mo, jeeji, ⁶ wi'i: «Koohoojo, kurkaadu an ndun no waalii ka suudu, bandu makko ndun no maayi, awa kadi himo tampi fota.»

⁷ Iisaa wi'i mo: «Mi yahay, mi sellina mo.»

⁸ Onsay kanko hooreejo suufaaɓe ɓen o jaabii mo, o wi'i: «Koohoojo, mi foddaa e mo'on ka suudu an. Kono maakee tun kongol gootol, kurkaadu an ndun ndikkay.

⁹ Ko fii min tigi, ko mi wondo e ley kongol hooreeɓe goo, min kadi mido mari suufaaɓe wonɓe e ley kongol an. Si mi wi'ii godɗo e ɓen ⟨yahu⟩, o yahay. Si mi wi'ii oya on ⟨aru⟩, o aray. Awa kadi si mi wi'ii kurkaadu an ndun ⟨wadu ɗun⟩, ndu waday.»

¹⁰ Bay Iisaa nanii ɗun, o ɗaldi, o wi'i jokkubɓe mo ɓen: «Ka haqiiqa mi andinii on, hay ka *Isra'iila'en mi yi'aali nedɗo gomɗinirɗo wa oo. ¹¹ Mi andinii on, duuduɓe iwroyay funnaange e hirnaange, ɓe nafodoya e Ibraahiima e Issaaqa e Yaaquuba ka laamateeri kammu. ¹² Kono haanunoobe ronude laamateeri ndin ɓen bugete ka niwre ka buri wodɗude, ka wullaandu e ɗatindiro jiiye woni ton.»

¹³ Onsay Iisaa wi'i on hooreejo suufaaɓe ɓen: «Yahu, yo ɗun wonirane wano gomɗinirɗaa non.» E on saa'i tigi kurkaadu ndun sellinaa.

Fii no Iisaa Nawndiri Nawnuɓe buy

(Mrk. 1.29-34; Luk. 4.38-41)

¹⁴ Bawto ɗun Iisaa yahi ka galle Petruusu, o tawi esiraawo Petruusu suddiido on no waalii nawnare nguli-ɓandu. ¹⁵ O meemi jungo on ngon, nguli-ɓandu kin yalti e makko. Onsay on immii, o woni e kurkanagol Iisaa.

¹⁶ Bay niɓɓii, ɓe addani mo duuduɓe ɓe jinna nangi, o raɗori ɗin jinnaaji kongol makko ngol, o sellini nawnuɓe ɓen fow. ¹⁷ Ko nii ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatori, wonde:

«O yettii nawnaje men ɗen,
o fawtike nabbeeli men ɗin.»^r

---

^r8.17 Isa. 53.4

¹⁸ Bay Iisaa yi'ii jamaa hundudo mo on, o yamiri taalibaaɓe makko ben yo ɓe lumbitu gaɗa. ¹⁹ Jannoowo fii Sariya on goo ɓadii mo, wi'i: «Karamoko'en, mi jokkete kala ka yaarudaa.»

²⁰ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ndoni ɗin no mari gayɗe mun, awa kadi colli ɗin ka weeyo no mari ɓakkaaji mun, kono *Bii-Aaden on kan alaa hay ka fowtina hoore mun nden.»

²¹ Godɗo e taalibaaɓe ben wi'i mo: «Koohoojo, newnanee lan taho mi yaha, mi wattinoya ben an en.»

²² Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Jokkan, accaa maybe ben wattina maybe mun ben.»

Fii no Iisaa Deeyiniri Waabiliire nden

(Mrk. 4.35; Luk. 8.22-25)

²³ Bawto ɗun Iisaa bakii ka laana, taalibaaɓe makko ben kadi jokki mo. ²⁴ Onsay waabiliire tiidunde wondunde e hendu tippii ka weendu haa morloode ndiyan ɗen watti diwude laana kan, tawi kanko himo ɗaanii. ²⁵ Be ari, ɓe findini mo, ɓe wi'i: «Koohoojo, dandu en, en mulay woni!»

²⁶ O wi'i ɓe: «Ko fii hondun hulandon, onon ɓee fanda-gomɗinalɓe?» Onsay o immii, o toɗani hendu ndun e morloode ndiyan ɗen, deeyaango tiidungo wadi.

²⁷ Ben ɗaldi fota, ɓe wi'indiri: «Ko hombo woni oo? Ko fii hay keneeli ɗin e baharu on doftoto mo!»

Fii no Jinnanoobe Dido Selliniraa

(Mrk. 5.1-20; Luk. 8.26-39)

²⁸ Bay wonii o hewtoyii gaɗa weendu ndun, ɗun ko e ndii leydi ɓee Gadariyankoobe, jinnaabe dido sortii ka berɗe, ari fottugol e makko. Tawi hakkee ko ben hulbinii, hay gooto suusataano rewude ɗon. ²⁹ Ben sonki e makko, ɓe wi'i:

«Ko hondun faalanadaa men, an oo *Bidfo Alla. E hara ko ardudaa doo ko fii lettugol men hara saa'i on hewtaali?»

³⁰Tawi wuro kose moolanaango no ooraynoo ka wodfitii be. ³¹Onsay jinnaaji din jeeji mo, di wi'i: «Si a radoto men, nawru men e ngoo wuro kose.»

³²O wi'i di: «Yaheel!» Onsay di yalti e ben, di naatoyi e nder din koseeji. Tun, koseeji din fow gididi ka falo, di unoyii ka weendu, di muli ka nder ndiyan.

³³Ornaynoobe di ben dogi, yahi ka saare, fillitoyii ko wadi kon fow, tentinii ko hebi ben jinnanoobe kon. ³⁴Onsay yimbe saare nden fow yalti fii fottugol e Iisaa. Nde be yiirunoo mo, be jeeji mo wodfitagol leydi mabbe ndin.

Fii no Iisaa Imminiri Maaya-Banduujo

(Mrk. 2.1-12; Luk. 5.17-26)

9¹Bawto dun Iisaa bakii don e laana, o lumboyi weendu ndun, o yahi ka saare makko. ²Be addani mo maaya-banduujo waaliido e boggi-dimbordi. Bay Iisaa yi'ii gomdinal mabbe ngal, o wi'i maaya-banduujo on: «Wakkilo yo boobo an. Junuubaaji maa din yaafaama.»

³Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on wi'indiri: «Oo neddo no hoynude Alla!»

⁴Nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe din, o wi'i be: «Ko hondun joganidon dii miijooji bondi ka berde mon? ⁵Enee, hakkunde wi'ugol <junuubaaji maa din yaafaama> e <immo yahaa>, ko hondun e dii doo buri weebude? ⁶Fii no andiron wonde *Bii-Aaden on no mari bawgal ka aduna doo fii yaafagol junuubaaji», o wi'i jukkudo on: «Immo yettaa boggi-dimbordi maa din, hootaa ka maa.»⁷ On immii, o hooti ka makko. ⁸Bay jamaa on yi'ii dun, be huli, be mawnini Alla, on yedudo yimbe ben sifa ngal bawgal.

Fii no Matta Jokkiri Iisaa

(Mrk. 2.13-17; Luk. 5.27-32)

⁹ Wa ko Iisaa iwata dɔn, o yi'i goddo no wi'ee Matta no joodii ka yantirde sagalle. O wi'i mo: «Aru, jokkaa mi!» Kanko Matta o immii, o jokki mo.

¹⁰ Bawto dɔn, Iisaa joodii fii naamugol ka suudu Matta, tawi *yantoobe sagalle e junuubankeebe duuduɓe no joododi e makko, wondude e taalibaaɓe makko ben.

¹¹ Bay *Fariisiyaaɓe ben yi'ii dɔn, ɓe wi'i taalibaaɓe makko ben: «E ko fii hondun karamoko mon naamidanta e yantoobe sagalle ben e junuubanke'en?»

¹² Bay wonii Iisaa nanii dɔn, o wi'i: «Hinaa selluɓe ben hatonjini e jawndoowo, kono ko jawɓe ben. ¹³ Allaahu non no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.»^s Awa, yahee andinoyodon ko woni firo dɔn. Ko fii min, wonaa noddugol feewuɓe ben mi arani, kono ko junuubankeebe ben.»

Landal fii Hoorugol

(Mrk. 2.18-22; Luk. 5.33-39)

¹⁴ Onsay taalibaaɓe Yaayaa ben ari e Iisaa, ɓe wi'i mo: «Ko fii hondun menen e Fariisiyaaɓe ben men hooranta, hara taalibaaɓe maa ben kan alaa hoorude?»

¹⁵ Iisaa jaabii ɓe wi'i: «Taw si njaatigiibe jom jomba no haani yoomude yeru hiɓe wondi e jom jomba? Nalaade aroyay nde jom jomba pottinaa e hakkunde maɓɓe, onsay ɓe hooray. ¹⁶ Hay gooto yettataa ceelol bagi keso, walkira dolokke kidɗo. Ko fii ceelol ngol pooday dolokke on, haa wuddere nden burta yaajude. ¹⁷ Njaram kesan men loowetaake e nder bootooji guri kidɗi. Si hinaa dɔn, guri dɔn seekoto, njaram dɔn hibba, bootooji guri dɔn kadi bona. Kono njaram kesan ko e nder bootooji guri kesi loowetee, di fow di maroda.»

---

^s9.13 Hus. 6.6

Fii no Iisaa Wurnitiri Jiwo, Sellini Debbo

(Mrk. 5.21-43; Luk. 8.40-56)

¹⁸ Wa fewndo ko Iisaa yewtata be dii kongudi, hooreejo goo hewti, jiccii yeeso makko, wi'i: «Jiwo an on maayii jooni jooni! Kono aree *fawon juude mon den e hoore makko, o wuuritay.»¹⁹ Iisaa e taalibaabe mun ben immii jokki mo.

²⁰ Onsay debbo wonnoodo soncaade gila duubi sappoo e didi ari wontiri baawo Iisaa, o meemi kombol dolokke makko on. ²¹ Ko fii hari on debbo no miijoo wonde: «Si mi waawii tun meemude dolokke makko on, mi ndikkay.»

²² Onsay Iisaa yeyfiitii. Bay o yi'ii mo, o wi'i: «Wakkilo, yo jiwo an! Gomɗinal maa ngal sellinii ma.» On debbo selli e on saa'i tigi.

²³ Bay Iisaa hewtii ka suudu on hooreejo, o yi'ii ko wuttoobe ceri ben^t e jamaa on woni e nder jiiɓoldu kon, ²⁴ o wi'i be: «Pottitee, jiwo on maayaali, o daani.» Be jali mo. ²⁵ Bay wonii jamaa on yaltinaama, onsay o naati, o nangi jungo jiwo on, jiwo on immii. ²⁶ Fii ɗun andii e leydi ndin fow.

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumbe Dido

²⁷ Wa ko Iisaa iwata ɗon, bumbe dido jokki mo, no ewnoo wi'a: «Yurminee men, yo bii Daawuuda!»

²⁸ Bay o hewtii ka suudu, bumbe ben ɓadii mo. Iisaa wi'i be: «Hidon sikka mido waawi wadude ɗun?»

Be jaabii mo: «Hiyyii, yaa an Koohoojo.»

²⁹ Onsay o meemi be gite ɗen, o wi'i: «Yo ɗun woniran on wano gomɗinirdon non.»³⁰ Gite maɓbe ɗen wunti. Iisaa yamiri be ɗundoo, o sattini, o wi'i: «Reenee wota gooto andu.»³¹ Kono nde be yaltirnoo, be nangi e fillagol e nder leydi ndin fow ko Iisaa wadani be kon.

---

^t9.23 E naamu Yahuudiyankabeebe ben, si godɗo maayiino ko wuttoobe ceri ben e rewbe toɗɗaabe fii wullugol noddetenoo fii ko wulla mayɗo on.

Fii no Iisaa Selliniri Mboboojo mo Jinna Nangi

³² Wa ko Iisaa e taalibaaɓe mun ɓen fokkitata, ɓe addani mo mboboojo mo jinna nangi. ³³ Bay wonii jinnawii ngin radaama, mboboojo on wowli. E nder ko jamaa on ɗaldi kon, ɓe wi'i: «Haa hande sifa ɗun yi'aaka e leydi Isra'iila ndin!»³⁴ Kono Fariisiyaabe ɓen kaɗun wi'i: «Ko tippude e lando jinnaaji ɗin o woni raɗorde jinnaaji ɗin.»

Fii no Iisaa Yurmiraama Jamaa on

(Mrk. 6.34; Luk. 10.2)

³⁵ Tawi Iisaa no yiilotonoo e ca'e ɗen fow e kodooli ɗin, janna ka nder juulirde maɓɓe, waajoo fii Kibaaru Moyŷo *laamu Alla ngun, ɗawnda kadi kala nawnaaje e ɗabbeeli. ³⁶ Bay o yi'ii jamaa on, o yurmaa, ko fii hari hiɓe aybi, hiɓe ɗakkiraa ballo wa baali ɗi alaa ngaynaako. ³⁷ Onsay o wi'i taalibaaɓe makko ɓen: «Baagol ngol no ɗuudi, kono wa'oobe ɓen ɗuudaa. ³⁸ Awa jooni, toree non Jom baagol ngol yo o addu wa'oobe ka baagol makko.»

Fii no Iisaa Nuliri Sahaabaabe mun ɓen Sappoo e ɗiɗo

(Mrk. 3.13-19; Luk. 6.12-16)

10¹ Bawto ɗun, Iisaa noddii *sahaabaabe makko ɓen sappoo e ɗiɗo, o okki ɓe bawgal raɗagol jinnaaji ɗin e sellingol kala ɗaw e kala nawnaare. ² E hino inde ɓen sahaabaabe sappoo e ɗiɗo: arano on e maɓɓe ko Sim'uunu, jammaado on Petruusu, e Andaraawu neene-gooto makko on, e Yaaquuba mo Zabadii, e Yuuhanna neene-gooto on on, ³ e Filiipu e Bartolomaawu e Tooma e Matta, yantaynoodo sagalle on, e Yaaquuba mo Alfaa, ⁴ e Sim'uunu tawdaado e fedde *Zelotiibe ɓen, e Yudaasi Iskariiyu, janfoytodo mo on.

⁵ Ko ɓee sappoo e ɗiɗoobe ɗoo Iisaa immini bawto o yamirde ɓe ɗundoo: «Wota on yaaru ka ɓe wonaa Yahuudiyanke ɓen e wota on naatu ka ca'e

Samariyankeebe ben. ⁶ Kono yaaree ka baali suudu *Isra'iila majjudi din. ⁷ E nder yaadu mon ndun, waajodon wonde laamu kammu ngun badike. ⁸ Nawndon jawbe ben, immintinon maybe ben, sellinon be damajan ben, be laaba, radodon jinnaaji din. On hendike dun e hoore on ittaa hay huunde, onon kadi okkee dun, hara on ittinaali hay huunde. ⁹ Wota on datto kanje maa kaalisi maa sila, yoobodon, ¹⁰ maa bonfo fii yaadu ndun, maa dolokkaaji didi, maa pade, maa tuggordu. Ko fii golloowo no handi e jaametee mun.

¹¹ «Kala saare maa hodo ka naatudon, andee si tawii no woodi don goddo hebuliido jabugol on, haray weeree ka makko haa nde hidon yaha. ¹² Nde hidon naata e suudu, salminee. ¹³ Si yimbe ndun suudu jabii on, haray yo buttu mon on wonu e mabbe, kono si tawii be jabaali on, haray yo buttu mon on artan on. ¹⁴ Si tawii non on jabaaka, maa kongudi mon din hedaaka, haray yaltee e ndun suudu maa e nden saare, honkon mbullaari teppe mon den. ¹⁵ Ka haqiiqa mi andinii on, jande jaawoore nden ko dee ca'e Saduuma e *Amuura buretee hoynaneede edii nden saare don.

¹⁶ «Jooni mido imminirde on wa baali e hakkunde caapaali, awa reenoree wa mboddi, neworon wa gabooji. ¹⁷ Reenodon e yimbe ben, ko fii be naboyay on ka jaawirdi, be foccoya on ka juulirde mabbe. ¹⁸ On nabete ka yeesoobe ben e ka lambe ben sabu an, seeditodon fii an yeeso mabbe, kambe e be wonaa Yahuudiyanke ben.

¹⁹ «Kono tuma be watti on e joge, wota on jiboyo ko honno haalirton maa ko wi'on. Ko fii ko wowloyton kon longinte on e on saa'i tigi. ²⁰ Ko fii wonaa onon yewtoyta, kono ko Ruuhu Ben mon on yewtiroyta on. ²¹ Ko fii goddo yettoyay musiddo mun, watta mo e joge fii yo o ware, baabaajo kadi warra non biddo mun. Faybe ben kadi hawtanoyoo mawbe mun ben, be wona sabu haa be waree. ²² Fow ajoyay on sabu innde an nden. Kono mo jajjike dun haa ka lannoode, o dandoyte. ²³ Kono si on cukkaama e ndee saare doo, dogee yaaron e wonnde goo.

Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, on waawataa yahude e ca'e Isra'ililayanke den fow ado *Bii-Aaden on arude.

²⁴ «Awa taalibaajo buraa karamoko mun, wano non kadi kurkaadu buraa jeydo dun. ²⁵ Yonanii taalibaajo ka o wa'a wa karamoko makko, kurkaadu ndun kadi wa'a wa jom mun. Si be jammii non jom suudu ndun *Balzabuula, haray ko haa honto non be jammata yimbe suudu makko ndun!

²⁶ Awa wota on hulu be few, ko fii alaa ko suudii ko feenataa, awa kadi alaa gundoo mo andotaako. ²⁷ Ko mi wowlani on kon ka niwre, fejninee dun tumbere jalorma. Ko sownadon kon kadi, ewnee dun ka warjakke. ²⁸ Awa wota on hulu waroobe bandu ben, hara waawataa warude wonkii. Kono hulee waawudo mulude wonkii e bandu on ka jahannama. ²⁹ Hinaa seresereeji didi no yeeyee tammaaru wooturu? Kono hay wooturu yanataa e leydi e baawo muyde Ben mon. ³⁰ Onon e hoore mon, hay cukuli ko'e mon den fow no limaa. ³¹ Awa, wota on hulu, ko fii hidon buri seresereeji buy hittude ka Alla.

³² «Ko dun wadi, kala qirritiido fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi qirritoyto fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ³³ Kono kala yeddudo fii an yeeso yimbe ben, min kadi mi yeddoyay fii makko yeeso Ben an Wondo ka kammu on.

³⁴ «Wota on sikku ko addugol buttu e oo aduna mi arani. Wonaa buttu mi addi, kono ko kaafa. ³⁵ Ko mi arani ko liddondiral: gorko e ben mun liddondira, jiwo e yumma mun liddondira, jiwo e esiraawo mun debbo liddondira. ³⁶ Yimbe suudu ontigi ndun wona aybe makko.

³⁷ «Kala yidudo ben mun maa yumma mun buri lan min, haray ontigi foddaa e an. Kala yidudo kadi biddo mun gorko maa biddo mun jiwo buri lan, haray ontigi foddaa e an. ³⁸ Kala mo yettaali leggal mun altindiraangal* ngal, jokkimmi, haray

ontigi foddaa e an.^{u39} Kala faalaado dandude ngurndan mun dan, dan hayriray mo, kala non mo ngurndan mun dan hayiraa sabu an min, o hettoyay dan.

⁴⁰ «Kala jabudo on haray jabii lan, kala non jabudo lan haray o jabii Nuludo lan on. ⁴¹ Kala jabudo annabaajo sabu on ko annabaajo, o hebay mbarjaari annabaajo. Kala jabudo feewudo sabu on ko feewudo, o hebay mbarjaari feewudo. ⁴² Ka haqiiqa mi andinii on, kala okkordo goddo e koy taalibahoy an ndiyan buubudan, sabu kun ko taalibahun an, o fadataa mbarjaari makko ndin few.»

Fii Lande Yaayaa den

(Luk. 7.18-35)

11 ¹ Bay wonii Iisaa gaynii yamirde *sahaabaabe makko ben sappoo e dido, o iwi don, o yahi e ca'e diiwal ngal fii jannugol waajoo.

² Fewndo Yaayaa woni ka nder kaso, o nani fii kuude *Almasiihu on no wowlee. Onsay o immini taalibaabe makko ben ³ ko landoyoo mo, wi'a: «Taw si ko onon woni haanudo arude on, kaa hara yo men habbo goddo goo?»

⁴ Iisaa jaabii be wi'i: «Yahee fillitanodon Yaayaa ko yi'udon kon e ko nanudon kon, ⁵ wonde: bumbe ben yi'ii, bofoobe ben yahii, be damajan ben sellinaama laabii, pahidube ben nanii, maybe no immintineede, Kibaaru Moyyo on no feynnaneede miskinbe ben. ⁶ Kala mo feggaaki e an ko malaado.»^w

⁷ Bay be yiltitike, onsay Iisaa fuddii yewtude jamaa on fii Yaayaa, o landii be dundoo, o wi'i: «Ko hondun yahunodon ndaaroygol ka wulaa? Hara ko kudol ngol hendu ndun dimbata? ⁸ Kaa ko hondun yahunodon ndaarugol? Ko neddo borniido concidi dimi? Ndaaree, bee borniibe concidi dimi no e nder galleeji laamu. ⁹ Ko

^u10.38 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal»ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

^w11.6 Maa: «Kala mo ronkaali gomfinde lan ko malaado.»

hondun non yahunodon ndaarugol? Ko annabaajo? Hiiyii, min mi wi'ay on, ko ko buri annabaajo. ¹⁰ Ko oo doo woni mo fii mun windii on, wonde:

«Awa, mido imminde nulaado an on yeeso maa,
fii ko fertano-maa laawol maa ngol.»^y

¹¹ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, alaa mo suddiido jibini burdo Yaayaa *lootoowo maande tuubuubuyee on. Kono non burdo fandude on ka laamateeri kammu no buri mo teddude. ¹² Gila e Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on haa hande laamu kammu ngun no yaarude yeeso e nder doole, tawi dooloobe ben no etaade fii halorgol ngu. ¹³ Ko fii ko haa e Yaayaa annabaabe ben fow e Sariya on haalunoo ko Alla longini dun. ¹⁴ Si hidon faalaa jabude dun, ko kanko woni Iiliiya, on haanunoodo arude. ¹⁵ Mo no mari noppi yo nanu!

¹⁶ «Hara ko e hondun mi ebbindirta nguu jamaanu? Hingu nandi e faybe, joodiibe e kubitirde, hara ben no noddindira, wi'a: ¹⁷ «Men wuttanii on ceri, on amaali, men yimanii on gimdi yurmudi, on wullaali!»¹⁸ Ko fii Yaayaa arno, o jaamataano, o yarataano ko mandilinta, wi'udon: «On ko mo jinna!»¹⁹ Bii-Aaden* on kadi arii no jaama no yara, wi'udon: «On ko reeredudo, yaroowo, weldudo e yantooobe sagalle e junuubanke'en!» Kono kuude faamu Allaahu on den hollay wonde ko ngu feewungu.»

Fii Ca'e Saliide Gomdinde den

(Luk. 10.12-15)

²⁰ Onsay Iisaa woni e felugol ca'e de o buri wadude kaawakeeji moyyi e mun den, sabu ko de tuubaali kon, ²¹ o wi'i: «Bone wonanii ndee saare Kuuraziin e ndee saare Bayti-Sa'iida! Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadunoodi ka mon ko non wadirnoo e dee ca'e Tiiri e Siduuna, harayno neebii ko jeyaaabe e den ca'e bornii concii heynordi, be wujitii ndoondi fii hollugol wonde be tuubii. ²² Ko dun

---

^y11.10 Mal. 3.1

wadi si mi wi'ay on, jande jaawoore nden ko Tiiri e Siduuna buretee hoynaneede edii onon. ²³ Onon non, bee be Kafernahuum, hidon sikka fii mon bantete haa ka aljanna? Oo'o, on bugete ka jahannama. Ko fii si tawno dii kaawakeeji moyyi wadudi e maa wafirno non e ndee saare wi'eteende *Saduuma, harayno haa hande hinde woodaa. ²⁴ Ko dun wadi si mi wi'ay on, jande jaawoore nden ko ndee saare Saduuma buretee hoynaneede edii ndee saare doo.»

Fii no Iisaa Noddiri en e Makko

(Luk. 10.21-22)

²⁵ E on saa'i don, Iisaa yetti haala kan, o wi'i: «Mi yettii ma yo Baaba, Jom leydi e kammu, fii koo ko wirnandaa dun ben faamuube e bee gandidube, fejjinandaa dun bee faybe. ²⁶ Hiiyii, ko fii ko dun wonnoo yidi maa on, yo Baaba.

²⁷ «Awa, Baaba an wattii fow e juude an. Awa kadi hay gooto andaa Biddo on si hinaa Baabaajo on, wano tawiri non kadi hay gooto andaa Baabaajo on si hinaa Biddo on e on mo Biddo on faalaa mo fejjinande.

²⁸ «Aree e an, on fow, yo rondiibe ko teddi haa ronki, mi fowtina on. ²⁹ Jabon yankinanagol ko mi fawi on kon, jabon janndeeji andin. Ko fii min ko mi newiido, yankiniido kadi e bernde, dun on hebay fowtunde fii wonkiiji mon din. ³⁰ Ko fii ko mi fawata on kon no weli nabude, awa dongal ngal mi fawata on ngal ko hayfungal.»

Landal fii Nalaande Fowteteende nden

(Mrk. 2.23-28; Luk. 6.1-5)

12 ¹ E on saa'i don, tawi Iisaa no rewude e gese ngawri jande aseweere nden, dun ko *jalaande fowteteende nden. Tawi taalibaabe makko ben no woocora cawti den gese, worsa di jaama, ko fii hari hiibe weelaa. ² Bay *Fariisiyaabe ben yi'ii dun, be

wi'i mo kanko Iisaa: «E hino taalibaabe maa ben no wafude ko dagaaki e jalaande fowteteende nden!»

³ Kono Iisaa jaabii be, wi'i: «Hara on jangaali ko Daawuuda wafunoo kon fewndo o weelaa, kanko e yimbe wondunoo e makko ben? ⁴ O naati ka nder suudu Alla, onsay be jaami bireedijje weebitaade fii sadaka den, de tawata hinaa kanko, hinaa be o wondunoo ben daganinoo jaamugol, kono ko *yottinoobe sadaka ben tun daganinoo jaamugol de. ⁵ Kaa on jangaali ka Sariya wonde e aseweje den hooreebe yottinoobe sadaka ben no bonna Sariya jalaande fowteteende nden ka nder *juulirde mawnde, hara fawaaki be? ⁶ Kono mi andinii on, burdo juulirde mawnde nden no doo. ⁷ Allaahu on no daali: «Ko yurmeende mi faalaa, wonaa sadaka.»^y Si hidon andunoo ko dun firi, on felataano yimbe be bonnaa. ⁸ Ko fii ko *Bii-Aaden on woni jom jalaande fowteteende nden.

Fii no Iisaa Selliniri Maaya-Jungoojo

(Mrk. 3.1-6; Luk. 6.6-11)

⁹ Onsay o iwi don, o naatoyi ka nder juulirde mabbe. ¹⁰ Tawi maaya-jungoojo no nder ton. Nde tawnoo hibe faalaa toonude Iisaa, be landii mo, be wi'i: «E hara no dagii ka goddo jawndee e asewe?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko hombo e mon, si no mari baalii gootii, ngin ara e yanude e ngayka e aseweere, hara o ronkay ngii nangude, yawna? ¹² E ko haa honto non neddo hitti buri baalii! Awa no dagii wadugol ko moyyi nande jalaande fowteteende nden.»

¹³ Onsay o wi'i on neddo: «Fontu jungo maa ngon.» On fonti ngo, ngo selliri wa ngoya. ¹⁴ Onsay Fariisiyaabe ben yalti, fewjodi no be warira mo.

---

^y12.7 Hus. 6.6

Fii Kurkaadu ndu Alla Subii ndun

¹⁵ Bay Iisaa faamii nden eɓboore maɓɓe, o iwi don. Buy jokki mo, o sellini ɓe fow. ¹⁶ O yamiri ɓe wota ɓe feɗɗin fii makko, ¹⁷ fii no ko daaliranoo annabi Isaaya kon laatora, wonde:

¹⁸ «E hino kurkaadu an ndu mi subii ndun,
on yidaado an mo mi weltori.

Mi waday Ruuhu an on e makko,
o feɗɗinanoya leyɗi ɗin peewal ngal.

¹⁹ O yeddondiroytaa e godɗo, o sonkoytaa,
e hay gooto nanoytaa hito makko ka ballaje.

²⁰ O heloytaa kudol bayɗungol,
o roccinoytaa sarbu wondo e suurude,
haa o folna peewal ngal.

²¹ Onsay leyɗi ɗin tanyinoroyay innde makko nden.»^z

Fii no Iisaa Jaabori Tooje ɗe O Toojnaa

(Mrk. 3.22-30; Luk. 11.14-23)

²² Bawto ɗun ɓe addani mo mo jinna nangi, tawi on ko mboboojo bundo, o sellini mo. Onsay on mboboojo wowli, yi'i. ²³ Tawi ɗun no ɗaldini jamaa on fota, ɓe wi'i: «Taw si ko oo woni *Almasiihu mo Daawuuda?»

²⁴ Bay Fariisiyaabe ɓen nanii ɗun, ɓe wi'i: «Oo nedɗo ko e innde *Balzabuula lando jinnaaji ɗin tun o woni radorde jinnaaji ɗin!»

²⁵ Nde tawnoo Iisaa no andi ko ɓe mijii, o wi'i ɓe: «Kala laamateeri liddondirndi, kayri tigi ndi caabay. E kala saare maa suudu, si liddondirii kapun tigi, haray waawataa tabitude. ²⁶ Si tawii non Ibuliisa radike Ibuliisa, o liddike hoore makko

---

^z12.21 Isa. 42.1-4

kanko tigi. Haray ko honno laamateeri makko ndin tabitirta? ²⁷ Si tawii non min ko tippude e Balzabuula mi woni radorde jinnaaji dín, haray ɓe mon ɓen non ko tippude e hombo woni di radorde? Ko dún wadi si kambe tigi ɓe jaawoyay on.

²⁸ Kono si tawii ko tippude e Ruuhu Alla on mi woni radorde jinnaaji dín, haray *laamu Alla ngun arii haa e mon.

²⁹ «Maa ko honno godɗo waawirta naatude e nder suudu nedɗo dolnudo, mooba keyeeji on dín, ado o habɓude on nedɗo dolnudo taho. Ko onsay doo o waawata moobude ko woni ka suudu on kon. ³⁰ Awa, kala mo aldaa e an haray ko gajo an, awa kadi kala mo wallataa lan moobitude haray ko saakoowo.

³¹ «Ko dún wadi si mi wi'ay on, kala junuubu maa hoyre yaafante yimbe ɓen, kono hoyre hoynudo Ruuhu Alla on yaafetaake few. ³² Kala wowludo Bii-Aaden on ko boni, no ara ka yaafanee. Kono kala wowludo *Ruuhu Seniido on ko boni, o yaafantaake e oo aduna fewndiido doo, e aroyoowo on kadi.»

Misal Yettaangal e Leggal e Bibbe Mun

(Luk. 6.43-45)

³³ «Si leggal no moyyi, haray bibbe maggal on no moyyi. Si leggal moyyaa, haray bibbe maggal on moyyaa. Ko fii leggal kala no anditiree bibbe mun ɓen. ³⁴ Ko onon yo iwdi kuura! Ko honno wowlirton ko moyyi, hara ko on bonbe? Ko fii ko ko heewi e ɓernde woo hunduko wowlata. ³⁵ Nedɗo moyyo on yaltinay moyyere ka moyyuki mun, nedɗo bondo on kadi yaltina bonki ka bonki mun. ³⁶ Awa mi andinii on, nande jaawoore nden yimbe ɓen hasborte kala kongudi mehi di ɓe wowlaynoo. ³⁷ Ko fii ko kongudi maa dín jaawirtedaa feewudo maa bondo.»

Fii no Iisaa Tororaa Wadugol Maande

(Mrk. 8.11-12; Luk. 11.29-32)

³⁸ Onsay wobbe e jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben yetti haala kan, wi'i: «Karamoko, meden faalaa yo a wadan men maande hawniinde, men yi'a.»

³⁹ O jaabii be, o wi'i: «Jamaanu bonngu jinoowu no dabba maande, kono ngu jonnetaake maande si hinaa sifa ndee nde annabi Yuunusa. ⁴⁰ Ko fii ko wano Yuunusa wonirnoo ka nder reedu lingii njanii ngin non balde tati^a, ko wano non Bii-Aaden on wonirta ka nder leydi balde tati. ⁴¹ Awa kadi jande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, yimbe *Niinawa ben kadi immoyto, jaawoya be sabu kon ko be hedinoon ngun waaju Yuunusa, be tuubi, hara-le burdo Yuunusa no doo. ⁴² Nande jaawoore nden, nde yimbe nguu jamaanu doo no jaawee woo, onsay oo debbo laaminoodo ndii leydi hikkorndi ka sengo jaamo immoyto, jaawoya be sabu iwugol mo haa ka kattudi leyde, ara heditoo ngun faamu Sulaymaana, hara-le burdo Sulaymaana no doo.

⁴³ «Nde jinnawii yalti e neddo woo, ngii hammiray ka wulaa, hara hingii dabba nokkuure fowtorde. Si ngii tawii ngii hebaali, ⁴⁴ ngii wi'ay: «Yo mi yiltito ka suudu ka mi iwnoo don.» Nde ngii hewtiti, ngii tawa ndun suudu fittaama labbinaama.

⁴⁵ Onsay ngii yahay, ngii dabboya jinnaaji jeedidi burdi ngii hunyude, di naata don, di hoda. Onsay sakkitorde on neddo buray aranun dun bonude. Ko wano non woniranta nguu jamaanu bonngu.»

Fii Beynguure Iisaa nden

(Mrk. 3.31-35; Luk. 8.19-21)

⁴⁶ E nder ko Iisaa yewtata jamaa on kon, tawi yumma makko e yumma-gootoobe makko ben no darii ka yaasi, no faalaa yiidude e makko. ⁴⁷ Onsay goddo wi'i mo:

---

^a12.40 Yun. 1.17

«Yumma mon e yumma-gootoobe mon ben no darii ka yaasi, hiɓe faalaa on yewtude.»

⁴⁸ Kono Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko hombo woni yumma an e ko hombe woni yumma-gootoobe an ben?»⁴⁹ Onsay o sappii taalibaabe makko ben, o wi'i: «E hino yumma an e yumma-gootoobe an ben.»⁵⁰ Ko fii kala wadudo faale Ben an Wondo ka kammu on, haray ko on woni yumma-gooto an on e bandiraawo an on e yumma an.»

Misal Yettaangal e Remoowo

(Mrk. 4.1-20; Luk. 8.4-15)

13¹ Nden jande Iisaa yalti ka suudu, o joodoyii ka daande weendu. ² Hakkee ko jamaa moobinooɗo takko makko on duudi, o bakii e laakun, o joodii, tawi jamaa on fow kanun no ka daande weendu. ³ O yewtiri be piiji buy mise, o wi'i: «Ko remoowo yaltunoo sankugol. ⁴ E nder ko o sankata kon, gabbe goo yani ka dotal, colli din ari modi de. ⁵ Godde den yani e hoore kaaye, ka leydi duudaa. De fudi heja sabu dewlugol leydi ndin. ⁶ Bay naange ngen yaltii, de sumi, de yoori, sabu angal ka dadi din siɗoo. ⁷ Godde goo kadi yani ka sooyoore, de fudidi e mayre, sooyoore nden modi de. ⁸ Godde goo yani ka leydi moyyiri. De fudi, de rimi, cawti goo gabbe teemedere, cawti goo gabbe cappande jeegoo, cawti goo gabbe cappande tati. ⁹ Mo no mari noppi yo nanu!»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben badii mo, wi'i: «Ko fii hondun yewtiranton be mise?»

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Onon on yedaama andugol gundooji laamu kammu ngun, kono kambe be yedaaka dun. ¹² Ko fii ko mardo beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ¹³ Ko wadi si mido yewtirde be mise, ko bay hiɓe ndaara, kono be yi'ataa, hiɓe jentoo, kono be nanataa, be faamataa.

¹⁴ Fii ko Alla longinnoo Isaaya kon no laatora e maɓbe, wonde:

«Pellet hidon nana,
kono on faamataa few.

Pellet hidon ndaara,
kono on yi'ataa few.

¹⁵ Ko fii dee berde oo jamaa wonii yoorude.

Be uddii noppi mabbe din,
awa kadi be ombii gite den,
sakko be yiira gite mabbe den,
maa be nanira noppi mabbe din,
maa be faamira berde mabbe den,
haa be tuuba, mi sellina be.»^b

¹⁶ «Onon non, gite mon den malii ko fii hide yi'ude, noppi mon din malii ko fii hidi nanude. ¹⁷ Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, annabaabe e feewube buy faalano yi'ude koo ko wondon yi'ude, kono be yi'aali. Be faalano kadi nanude koo ko wondon nanude, kono be nanaali.

¹⁸ «Kono onon, hedee firo ngal misal remoowo on. ¹⁹ Nde goddo hedii daalol *laamu Alla ngun, ronki ngol faamude, bondo on aray, itta ko aawaa kon ka bernde makko. Dun no wa'i wa nde awdi sankaa ndin saami ka datal. ²⁰ Nde awdi sankaa ndin saami ka kaaye, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, o jaba ngol heja e nder weltaare. ²¹ Kono o alaa dadi, ko fii hinaa o tabitudo. Nde satteendeeji maa cukkeede aroyi sabu jokkugol makko daalol ngol, o tertoto kisan. ²² Nde awdi sankaa ndin saami ka sooyore, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, hara ngol rimataa e makko ko fii haray ngol modiraama anndeeji aduna e fayniro jawle. ²³ Nde awdi sankaa ndin saami ka leydi moyyiri, dun no wa'i wa nde goddo nani daalol ngol, faami, ngol rimi e makko,

---

^b13.15 Isa. 6.9-10

wobbe ben laabi teemedere, wobbe ben laabi cappande jeegoo, beya ben laabi cappande tati.»

Misal Yettaangal e Gajo Sankoowo Kenkesama

²⁴ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa nde aaden sanki awdi moyyiri e ngesa mun. ²⁵ Kono wa ko yimbe ben daanii, gajo makko on ari, sanki kenkesama ka ngesa makko ngawri, o yahi. ²⁶ Bay wonii ngawri ndin fudii haa mawnii sawtii, kenkesama on kadi yaltiti.

²⁷ «Kurkaaduube jom suudu ndun ari, wi'i mo: «Jom amen, e hinaa awdi moyyiri sankudon ka ngesa mon? E hara ko honto oo kenkesama iwri?»

²⁸ «O jaabii be, o wi'i: «Ko gajo wadi dun.»

«Onsay kurkaaduube ben wi'i mo: «Hidon faalaa yo men yahu men boroya dun?»

²⁹ «O jaabii be: «Oo'o, fii wota on boror ngawri ndin nde hidon bora kenkesama on. ³⁰ Accee di njandida haa ka baagol. Si baagol ngol fewndike, mi wi'ay wa'ooobe ben yo be boru taho kenkesama on, be haabira ba'e ba'e fii ko sunnee, be mooba ngawri ndin ka tumusuuje an.»»

Misal Yettaangal e Abbere Bene

(Mrk. 4.30-32; Luk. 13.18-19)

³¹ Iisaa addani be misal goo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa abbere bene, nde goddo yetti, aawi e ngesa mun. ³² Pellet, ko nden buri fandude e ko aawetee kon fow, kono nde nde fudi, haray ko nden buri mawnude kala ko tutetee e naakoo, nde wonta leggal haa ka tawata colli din ka weeyo aray, hoda e caldi maggal on.»

Misal Yettaangal e Lewen

(Luk. 13.20-21)

³³ Iisaa addani be ngal misal doo kadi, o wi'i be: «Laamu kammu ngun no wa'i wa lewen mo debbo yetti, jillindiri e sariyaare tati condi farin, o piya dun, on lewen wona sabu dun fow yura.»

³⁴ Iisaa yewtiri dun jamaa on mise. O yewtirtaano be si wonaa mise, ³⁵ fii no ko daaliranoo annabaajo on kon laatora, wonde:

«Mi udditay hunduko an kon fii yewtirgol mise,
mi feɲɲina piiji suudinoodi gila ka fuddoode.»^c

Firo Misal Yettaangal e Kenkesama

³⁶ Onsay Iisaa acci don jamaa on, o naati ka suudu. Taalibaaɓe makko ben badii mo, be wi'i: «Sifanee men ngal misal kenkesama ka ngesa.»

³⁷ O jaabii be, o wi'i: «Sankudo awdi moyɣiri on ko *Bii-Aaden on. ³⁸ Ngesa mban ko aduna on. Awdi moyɣiri ndin, ko ben woni bibbe laamateeri ndin. Kenkesama on non ko ben woni bibbe bondo on. ³⁹ Gaɲo sankudo kenkesama on, ko on woni Ibuliisa. Baagol ngol non ko lannoode aduna on, wa'ooɓe ben ko ben woni malaa'ikaabe ben. ⁴⁰ Wano kenkesama on borirtee non fii bugegol ka yiite, ko non woniroyta nde aduna on lanni. ⁴¹ Bii-Aaden on imminoyay malaa'ikaabe mun ben ko suuta e nder laamateeri makko ndin fegginayɓe ben fow e wadoobe ko boni ben, ⁴² be bugoo be ka nder beembal yiite ka wullaandu e ɲatindiro piije woni ton.

⁴³ Kono feewube ben jalbiroyay wa naange ka nder laamateeri Ben maɓbe. Mo no mari noppi, yo nanu!»

---

^c13.35 Zab. 78.2

Mise Ebbindiraade e Laamu Alla ngun

⁴⁴ Iisaa wi'i kadi: «Laamu kammu ngun no wa'i wa keyee suudiido e nder ngesa mo neddo goo arata yi'a suuda. E nder weltaare makko nden o yaha, o yeeya kala ko o jogii, o sooda mban ngesa.

⁴⁵ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa njulaajo wondo dabɓude lambiri. ⁴⁶ Bay o yi'ii satta-cogguure, o yahi, o yeeyiti kala ko o jeynoo, o soodi nde.

⁴⁷ «Laamu kammu ngun no wa'i kadi wa *jalaaji bugaadi e nder maayo, moobi noone liyyi fow. ⁴⁸ Bay di heewii, di poodaa ka pencen, joodaa. Moyyi din yettaa wattaa ka miranji, bondidin bugaa. ⁴⁹ Ko non kadi woniroyta nde aduna on lanni. Malaa'ikaabe ben yahoyay sendindira bonbe ben e moyyube ben. ⁵⁰ Be bugoo bonbe ben ka beembal yiite ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton.

⁵¹ «E hara on faamii dun fow?»

Be jaabii: «Hiiyii!»

⁵² O wi'i be kadi: «Ko dun wadi, kala jannoowo jamaa on fii Sariya on, si no jannaa fii laamu kammu ngun, no wa'i wa nde jom suudu no yaltina e nder marga mun keyeeji kesi e kiddi.»⁵³ Bay wonii Iisaa gaynii dee mise, o iwi don.

Fii no be Naasirata ben Yawori Iisaa

(Mrk. 6.1-6; Luk. 4.16-30)

⁵⁴ Iisaa yahi ka o ne'aa don, dun ko Naasirata, o woni e waajagol ka nder juulirde mabbe. Dun naldini be haa be wi'i: «Ko honto nguu faamu e dii kaawakeeji moyyi iwrani mo? ⁵⁵ E hinaa bidde minisiyeejo on nii? Hinaa yumma makko wi'etee Mariyama? E hara neene-gootoobe makko ben hinaa Yaaquuba e Yuusufu e Sim'uunu e Yuudu? ⁵⁶ E hinaa bandiraabe makko ben fow no wondi e men? E hara ko honto dun fow iwrani mo?»⁵⁷ Dun hadi be gomdingol mo.

Kono Iisaa wi'i be: «Annabaajo ko ka leydi mun tun e ka beynguure mun yawaa.»⁵⁸ Laatii o wadaali don kaawakeeji moyyi buy sabu angal gomdinal mabbe ngal.

Fii no Yaayaa Wariraa

(Mrk. 6.14-29; Luk. 9.7-9)

14¹ Ko e on saa'i don, *Heroodu lando diiwal Jaliilu ngal nani fii Iisaa no wowlee. ² O wi'i kurkaaduube makko ben: «Ko Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on nii! O immitike e hakkunde maybe ben! Ko dun wadi si himo mari bawgal wadugol kaawakeeji moyyi!»

³ Ko Heroodu wi'irnoo dun ko bay hari o nangiino Yaayaa, o jolkii mo, o wadii e kaso sabu oo debbo wi'eteedo Heroodiia, beyngu Filiipu, yumma-gooto makko on nun kanko Heroodu, ⁴ ko fii hari Yaayaa wi'ii mo kanko Heroodu wonde daganaaki mo ka o yetta on debbo. ⁵ O faalaa mo warude, kono o huli jamaa on, ko fii hari hiibe jogori Yaayaa wa annabaajo.

⁶ Kono e nder nalaande anditugol jibineede makko nden kanko Heroodu, jiwo Heroodiia on ami e hakkunde saatinaabe ben. Dun weli Heroodu ⁷ haa o fodi on jiwo e hoore woondoore wonde o wadanay mo kala ko o torii mo fewndo don.

⁸ Tippude e ko yumma makko kanko jiwo on lowi mo kon, on jiwo wi'i: «Jonnan doo hoore Yaayaa lootoowo maande tuubuubuyee on nden, hara hinde tumbaa e miran.»

⁹ Onsay lando on aani. Kono sabu woondooje makko den, e be o saatinnoo ben, o yamiri yo nde jonne mo. ¹⁰ O immiini ko tayoya hoore Yaayaa nden ka kaso, ¹¹ nde addaa e miran, dun jonnaa jiwo on, kanko kadi o nabani nde yumma makko.

¹² Onsay taalibaa be Yaayaa ben ari, yetti furee makko on, surroyi. Be yahi, be humpitoyi Iisaa.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Njowo

(Mrk. 6.30-44; Luk. 9.10-17; Yhn. 6.1-14)

¹³ Bay Iisaa nanii dun, o iwi don e laana ndiyan, kanko tun o yahi e nokkuure wuldinnde. Jamaa on humpitii dun, be iwi ka ca'e, be seppi, be jokki mo. ¹⁴ Bay o iwii ka laana, o yi'i jamaa moolanaado, o yurmaa be, o jawndi jawbe wonnoobe don ben.

¹⁵ Bay niɓɓii, taalibaaɓe ben ɓadii mo, wi'i: «Doo ko nokkuure wuldinnde nii, jallal ngal poodike. Accitee jamaa on, be yaha ka kodooli, be daɓɓa ko be jaama.»

¹⁶ Iisaa jaabii be, wi'i: «Jaraa ka be yaha. Onon tigi okkoree be ko be jaama.»

¹⁷ Kono be wi'i mo: «Ko bireediije jowi e liyɣi didi pet men mari doo!»

¹⁸ Kanko kadi o wi'i be: «Addanee lan dundoo.»¹⁹ Onsay o yamiri jamaaji din yo be joodo ka hudɔ. O yetti bireediije den jowi e liyɣi din didi, o banti gite den, o fewtini ka kammu. O du'ii, o tayiti bireedi on, o jonni taalibaaɓe ben, taalibaaɓe ben hewtini jamaa on. ²⁰ Fow jaami haa haari. Be moɓiti debbeeje sappoo e didi tew kunte ko lutti. ²¹ Tawi ben jaamuɓe ko wa be worbe guluuje njowo, hara rewbe e faybe lintaaka.

Fii no Iisaa Seppiri ka hoore Ndiyan

(Mrk. 6.45-52; Yhn. 6.16-21)

²² Bawto dun kisan, Iisaa yamiri taalibaaɓe mun ben yo be bako ka laana, be hikkoo yeeso makko, be lumba gaɗa fewndo o yiltata jamaa on. ²³ Bay wonii o yiltii be, o yawi ka fello fii juulugol toroo ka weddii. Bay niɓɓii, tawi ko kanko tun woni don. ²⁴ Tawi laana kan wodɗitorii leydi ndin wa palande teemedɗe, awa kadi morloode ndiyan dan no piyaade e makka, ko fii hari hika tiindondiri e hendu ndun.

²⁵ Ka subaka, Iisaa sutori e maɓɓe, himo seppa ka hoore ndiyan. ²⁶ Bay taalibaaɓe ben yi'ii himo seppa ka hoore ndiyan, ɓe huli, ɓe wi'i: «Ko mbeelu!» E nder kulol maɓɓe ngol ɓe sonki.

²⁷ Iisaa wi'i ɓe kisan: «Hoolee, ko min nii! Wota on hulu!»

²⁸ Onsay Petruusu jaabii mo, wi'i: «Si tawii ko onon, yo Koohoojo, yamiree lan yo mi rewu ka hoore ndiyan, mi yaha ka wondon ton.»

²⁹ Iisaa wi'i mo: «Arul!»

Onsay Petruusu tippii ka laana, o seppi ka hoore ndiyan, o yahi fottoygol e Iisaa. ³⁰ Kono bay o yi'ii ko hendu ndun tiidi kon, o huli. Tun o fuddii mutude, o sonki, o wi'i: «Dandee lan, yo Koohoojo!»

³¹ Iisaa fonti jungo mun ngon, nangi mo, o wi'i: «Ko an yo fanda-gomɗinaljo, ko hondun sikkitantodaa?»

³² Onsay ɓe yawi ka laana, hendu ndun deyyiti. ³³ Wonnoobe ka laana ben sujjani mo, wi'i: «Ka haqiiqa, ko a *Bidɗo Alla!»

³⁴ Bay ɓe gaynii lumbude weendu ndun, ɓe hewti Jaani-Saarata. ³⁵ Yimɓe nden nokkuure anditi Iisaa, ɓe nuli e baɗɗeeji don ɗin fow. Be addani mo jawɓe ben fow, ³⁶ ɓe jeeji mo yo o newnan ɓe tun ɓe meema kombol dolokke makko on, onsay meemunooɓe mo ben fow ndikki.

Fii Fariisiyaabe ben e Aadaaji mun ɗin

(Mrk. 7.1-23)

15 ¹ Onsay *Fariisiyaabe e jannoobe fii Sariya on iwri Yerusalaam, ari tawi Iisaa, ɓe landii mo, ɓe wi'i: ² «Ko fii hondun taalibaaɓe maa ben jaggitanta naamuuji mawɓe ben? Ko fii ɓe soodotaako nde hiɓe jaama.»

³ O jaabii be, o wi'i: «Onon non ko hondun jaggitanton yamirooje Alla den sabu naamuuji mon din? ⁴ Ko fii Allaahu on no daali: «Teddin yumma maa e ben maa»,^d awa kadi: «on mo hufi ben mun maa yumma mun donkinirte mayde.»^{d5} Kono onon, hidon wi'a wonde kala wi'udo ben mun maa yumma mun: «mi yedii Alla ko mi nafiraynoo on kon», ⁶ haray fawaaki ontigi wallugol ben mun maa yumma mun. Si ko nii, haray on mehindinii daaluyee Alla on sabu naamu mon on. ⁷ Ko onon yo faasiqiiɓe, Isaaya no haalunoo ko Alla longini mo fii mon moyya, o wi'i:

⁸ «Oo jamaa ko ka toni mun woni lan mawninde,
kono berde maɓɓe den no wodɗondiri e an fota.

⁹ Ko e nder meereɓe woni lan rewude,
janndeeji di be woni jannude din ko di yimɓe ben sinci.»^e

¹⁰ Onsay Iisaa noddi jamaa on e makko, o wi'i be: «Hedee, faamon. ¹¹ Hinaa ko naatiri ka hunduko tuuninta nedɗo, kono ko ko yaltirta ka hunduko kon tuuninta nedɗo.»

¹² Onsay taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Hidon andi Fariisiyaabe ben mettinii sabu nanugol ngol kongol?»

¹³ O jaabii be, o wi'i: «Kala ko tutaa, ko tawi hinaa Ben an Kammuyankeejo on tuti, ɓorete. ¹⁴ Tertee be, ko bumɓe woni dowude bumɓe. Si bundo non dowii bundo, be didoo non be yanay e nder ngayka.»

¹⁵ Petruusu yetti haala kan, wi'i: «Sifanee men fii ngal misal.»

¹⁶ Iisaa wi'i mo: «E onon kadi haa jooni ko on be alaa faamu? ¹⁷ E on andaa kala ko naati ka hunduko ko ka nder reedu yahata, ɓawto dun hawkoyee ka weddii?

¹⁸ Kono ko yaltiri ka hunduko kon ko ka bernde iwri, e ko dun-le tuuninta nedɗo.

¹⁹ Ko fii, ko e nder bernde nedɗo miijooji bondi yaltata, kapun e waru-hoore e

---

^d15.4 Egg. 20.12 e Yaj. 5.16

^d15.4 Egg. 21.17 e Lew. 20.9

^e15.9 Isa. 29.13

jinaa e cagayaagal e nguyka e seeditagol fenaande e hoyre. ²⁰ Ko dūn woni ko tuuninta neddo. Kono naamugol hara soodaaki, dūn tuunintaa neddo.»

Fii no Debbo Kanaaniyankeejo on Gomdiniri

(Mrk. 7.24-30)

²¹ Bay Iisaa iwii e nden nokkuure, o yahi e ndii leydi dee ca'e Tiiri e Siduuna.

²² Tun, debbo Kanaaniyankeejo hodudo don ari tawi mo, no ewnoo, wi'a:

«Koohoojo, bii Daawuuda, yurminee lan! Jinna no tampini jiwo an on no hawnori!»

²³ Laatii kanko Iisaa o jaabaaki mo hay kongol. Taalibaabe makko ben badii mo, wi'i: «Yiltee oo debbo, ko fii himo sonkude baawo men.»

²⁴ O jaabii, o wi'i: «Ko fii ko baali suudu Isra'iila majjudi din tun mi addiraa.»

²⁵ Kono kanko debbo on o ari, o jiccii yeeso makko e hoore himo wi'a:

«Koohoojo, faabee lan!»

²⁶ O jaabii debbo on, o wi'i: «Moyfaa ka bireedi paykoy koy yettee, buganee bareeji din.»

²⁷ Debbo on jaabii: «Hiyyii, Koohoojo, kono hay bareeji din naamay ko iwata ka taabal jom majji, saama kon.»

²⁸ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Debbo, gomdinal maa ngal no tiidi. Yo wonirane no faaliradaa non.» E on saa'i tigi jiwo makko on ndikki.

Fii no Iisaa Namminiri Yimbe Guluuje Nayo

(Mrk. 8.1-10)

²⁹ Bay feyyii e dūn, Iisaa iwi e nden nokkuure, o takkii sera *Weendu Jaliilu ndun. O yawoyi don e fello, o joodii. ³⁰ Jamaa moolanaado kadi badii mo, wondude e bofoobe e bumbe e layoobe e pahidube-mbobidi e jawbe goo buy. Be wallini ben e ley koyde makko, o sellini be. ³¹ Bay jamaa on yi'ii pahidube-mbobidi ben

wowlɪi, layoobe ɓen kadi hettii cellal, boofoobe ɓen yahii, bumbe ɓen yi'ii, ɓe ŋaldi, ɓe mawnini Alla Isra'iilayankeebe ɓen.

³² Onsay Iisaa noddi taalibaabe mun ɓen, o wi'i: «Oo jamaa no yurmammi, wonii nii balde tati hiɓe wondi e an, ɓe alaa ko ɓe jaama. Mi faalaaka ɓe yiltude hiɓe weelaa, sakko ɓe lo'a ka laawol.»

³³ Kono taalibaabe ɓen wi'i mo: «Ko honto men hebata bireedi ko yonata oo jamaa doo fow e ndee nokkuure wulɗinnde?»

³⁴ Iisaa landii ɓe, wi'i: «Ko bireediije jelu mardon?»

Be jaabii mo, ɓe wi'i: «Ko bireediije jeedidi e likkoy tosokoy seeda.»

³⁵ Onsay o torii jamaa on joodagol ka leydi. ³⁶ Bay o yettii bireediije den jeedidi e liyyi ɗin, o jarnii Alla, o tayiti, o woni e jonnugol taalibaabe makko ɓen, taalibaabe ɓen kadi hewtini jamaa on. ³⁷ Fow jaami haa haari, moobitaa debeeje jeedidi tew ko lutti. ³⁸ Tawi ɓen jaamuɓe ko ɓe worɓe guluuje nayo, hara rewɓe e fayɓe lintaka. ³⁹ Bawto ɗun o yilti jamaa on, o bakii e laana, o yahi e ndii leydi Magaduuna.

Fii no Iisaa Tororaa Hollugol Maande

(Mrk. 8.11-13; Luk. 12.54-56)

16 ¹ Onsay *Fariisiyaabe ɓen e *Sadduusiyaabe ɓen ɓadii mo kanko Iisaa fii ndarndagol mo, ɓe torii mo yo o hollu ɓe maande iwrunde ka kammu. ² Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Kiikiide on wi'ay: «Yaasi on hentoto, fii ko kammu ngun wojji kon.»³ Bimbi kadi wi'on: «Hande wundinay, ko fii kammu ngun no wojji bawli.» Hidon waawi faamude fii ko feeɗi ka kammu kon, kono on waawataa faamude fii maandeeji saa'iiji ɗin? ⁴ Jamaanu bonngu jinoowu no ɗabba maande, kono ngu jonnetaake maande goo, si hinaa sifa ndee nde Yuunusa.» Onsay o acci ɓe ɗon, o yahi.

Fii «Lewen» Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben

(Mrk. 8.14-21)

⁵ Ko be lumbitata, taalibaabe ben yejjiti yettorde bireedi. ⁶ Iisaa wi'i be: «Reenee fota e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»

⁷ Taalibaabe ben wi'indiri: «Ko o wi'iri dun, ko fii en yettaali bireedi.»

⁸ Bay Iisaa andii dun, o wi'ibe: «Ko fii hondun wi'andon dun, onon bee fanda-gomɗinalbe? Ko fii on yettaali bireedi? ⁹ Jaka on faamaali haa jooni, on anditaali fii bireediije jowi senditananoode worbe guluuje njowo den, e ko debeeje jelu artirnodon ko lutti? ¹⁰ E bireediije den jeedidi senditananoode worbe guluuje nayo den, e yeru debeeje ko artirnodon ko lutti? ¹¹ Ko honno woniri on faamaali wonde hinaa fii bireedi mi wowlani on? Kono reenee e lewen Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben!»¹² Onsay be faami ko o inni yo be reeno, ko e jannde Fariisiyaabe ben e Sadduusiyaabe ben, hinaa e lewen wadeteedo e bireedi.

Fii Qirritande Petruusu nden

(Mrk. 8.27-30; Luk. 9.18-21)

¹³ Nde Iisaa naatunoo Seezariiya-Filiipu, o landii taalibaabe makko ben ngal landal doo, o wi'i: «E wi'i yimbe ben, ko hombo woni *Bii-Aaden on?»

¹⁴ Be jaabii mo, be wi'i: «Wobbe no wi'a ko onon woni Yaayaa lootaynoodo on, wobbe kadi no wi'a ko onon woni Iiliya, wobbe goo kadi no wi'a ko onon woni Yeremiiya maa goddo goo e annabaabe ben.»

¹⁵ O wi'i be: «Onon non wi'udon ko hombo woni lan min?»

¹⁶ Sim'uunu Petruusu jaabii mo wi'i: «Ko onon woni *Almasiihu on, on *Bidɗo Alla Wuurudo on!»¹⁷ Iisaa yettiti haala kan, wi'i mo: «A malii, yo Sim'uunu mo Yuunusa, ko fii hinaa bandu e yiijan feɗɗinan-maa dun, kono ko Ben an, on

Wondo ka kammu. ¹⁸ Min non mi wi'ii an Petruusu, ko a fetere.^f Ko e hoore ndee fetere mi darnata *moftal an ngal, hay doole jahannama foolataa ngal. ¹⁹ Awa kadi mi jonnoyte saabiije laamateeri kammu ngun: ko toɗudaa ka leydi woo haray toɗaama ka kammu, ko jaɓudaa ka leydi woo haray jabaama ka kammu.»²⁰ Onsay o yamiri taalibaabe ben, o tentini, wota be wowlan hay gooto wonde ko kanko woni Almasiihu on.

Fii Tampereji Iisaa ɗin e Artugol makko ngol

(Mrk. 8.31-9.1; Luk. 9.22-27)

²¹ Gila nden jande, Iisaa fuddii hollude taalibaabe mun ben wonde ko bee o yaha Yerusalaam, o tampinoyee fota immorde e mawbe ben e hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, o waree, o immintinoyee ka jalaande tammere.

²² Onsay Petruusu pottini mo sera, o woni mo e felugol wi'a: «Yo Allaahu on reenu on, yo Koohoojo, hara ɗun hewtaali on!»

²³ Kono Iisaa yeyyitii, wi'i Petruusu: «Yilto baawo an, yo Ibuliisa, bay an ko a fegginoowo lan! Ko fii miijooji maa ɗin hinaa ɗi Alla, kono ko ɗi yimbe ben!»

²⁴ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Kala faalaado jokkude lan, yo o hayfintino, o yetta *leggal makko altindiraangal ngal,^g o jokkammi. ²⁵ Kala faalaado dandude ngurndan mun, ɗan hayriray mo, kono kala non mo ngurndan mun hayriraa sabu an min, o hettay ɗan. ²⁶ E ko nafa hondun woodani neddo hebugol aduna on fow, hayra wonkii mun kin? Maa ko hondun neddo ittata fii sottugol wonkii mun kin? ²⁷ Ko fii Bii-Aaden on ardoyay e mangural Ben mun ngal, wondude e malaa'ikaaabe mun ben, o jonnita mo kala njoddi kuude mun.

---

^f16.18 Ndee innde «Petruusu» no firi «fetere».

^g16.24 «Yettugol leggal mun altindiraangal ngal» ko hebilagol jokkugol Iisaa haa maaya.

²⁸ Ka haqiiqa mi andinii on, no woodi wobbe e mon onon wonbe doo ben, be maayataa ado be yi'ude Bii-Aaden on no arda e laamu mun ngun.»

Fii Waylannde Mbaadi Iisaa ndin

(Mrk. 9.2-10; Luk. 9.28-36)

17¹ Balde jeegoo bawto dun, Iisaa yetti Petruusu e Yaaquuba e Yuuhanna neene-gooto Yaaquuba on, o nabi be kambe tun e hoore fello toowungo. ² Mbaadi makko ndin waylii yeeso mabbe, yeeso makko ngon jalbiri wa naange, concii makko din kadi rawniri wa ndaygu. ³ Muusaa e Iiliiya feenani be, tawi hibe yewtida e makko kanko Iisaa.

⁴ Onsay Petruusu yetti haala kan, o wi'i Iisaa: «Koohoojo, no moyyi ka wonen doo. Si hidon faalaa toode mi darnay doo togooji tati, onon wonndu, Muusaa wonndu, Iiliiya kadi wonndu.»

⁵ Wa fewndo ko o wowlata dun, duulere jalbunde tippii buumi be. Onsay hawa yalti ka duulere, wi'i: «Oo doo ko Biddo an yidaado, mo mi weltori on. Heditee mo!»

⁶ Bay wonii kambe taalibaabe ben be nanii dun, be hebi kulol tiidungol, be suuyi, be sujji. ⁷ Kono Iisaa badii, meemi be, o wi'i: «Immee! Wota on hulu!» ⁸ Onsay be banti gite den, be tawi be yi'itaali hay gooto, si hinaa Iisaa tun.

⁹ E nder ko be tippotoo kon ka fello, Iisaa yamiri be, wi'i: «Wota on wowlan hay gooto fii ko yi'udon kon, haa nde *Bii-Aaden on immintinaa e hakkunde maybe ben woo.»

¹⁰ Onsay taalibaabe ben landii mo, be wi'i: «Ko fii hondun jannoobe fii Sariya on ben wi'anta wonde ko Iiliiya haani arude taho?»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Ko goonga Iiliiya aray, wattitoo fow. ¹² Kono mi andinii on Iiliiya ariino, kono be anditaali mo, be wafiri mo no be faaliraa non. Ko wano non

kadi be tampinirta Bii-Aaden on.»¹³ Onsay taalibaabe ben faami wonde ko fii Yaayaa lootaynoodo maande tuubuubuyee on o yewti be.

Fii no Paykun Jinnaakun Selliniraa

(Mrk. 9.14-29; Luk. 9.37-43)

¹⁴ Bay wonii be hewtii takko jamaa on, onsay gorko goo ari jiccii yeeso Iisaa, o wi'i: ¹⁵ «Koohoojo, yurminee bidɗo an on. Ko o iirotoodo, himo tampi fota. Soono woo o yanay ka yiite e ka ndiyan. ¹⁶ Mi addii mo ka taalibaabe mon ben, kono be waawaali mo jawndude.»

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i: «Onon ko on jamaanu boyliingu ngu gomɗinaa. Ko haa honde tuma mi wondata e mon? E ko haa honde tuma mi mujjantoo on? Addanee lan mo doo.»¹⁸ Iisaa toɗani jinnawii ngin, ngii yalti e paykun kun, kun ndikki e on saa'i tigi.

¹⁹ Onsay taalibaabe ben gundii Iisaa, wi'i mo: «Ko fii hondun menen men waawaali raɗaade ngii jinnawii?»

²⁰ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ko sabu ko gomɗinal mon ngal fanɗi kon. Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, hay si tawii gomɗinal mon ngal no fota e abbere bene, si on wi'iino ngoo fello: «Iwu doo!», ngo iwayno. Harayno hay huunde alaa ko ronkaynodon. ²¹ Kono sifa ngii jinnawii, ko toraare Alla e hoorugol tun yaltinta ngii.»

Fii Mayde Iisaa nden e Ummutal Makko ngal

(Mrk. 9.30-32; Luk. 9.43-45)

²² Nande goo tawi Iisaa e taalibaabe mun ben no mottondiri Jaliilu, o wi'i be: «Bii-Aaden on wattete e juude yimbe ben, ²³ be wara mo, ka jalaande tammere o immintinoyee.» Dun aanini be fota.

Fii Yobugol Sagalle Juulirde Mawnde nden

²⁴Fewndo ko be naatata Kafernahuum, yantooɓe sagalle fii *juulirde mawnde nden ari, be tawi Petruusu, be landii mo, be wi'i: «E hara karamoko mon yobataa sagalle fii juulirde mawnde nden?»

²⁵Kono o jaabii be, o wi'i: «Oo'o, be yobay!»

Bay wonii Petruusu naatii ka suudu, Iisaa attii mo landaade, o wi'i: «Sim'uunu, ko hondun sikkudaa? Ko hombo lambe leydi yantata sagalle? Ko fiɓɓe maɓɓe ben kaa ko heddiibe ben?»

²⁶O jaabii mo, o wi'i: «Ko heddiibe ben.»

Iisaa wi'i mo: «Awa yobugol dun fawaaki fiɓɓe ben kan. ²⁷Kono fii wota en mettin berde ben yantooɓe sagalle, yahu ka weendu, bugodaa ndolinwal maa ngal ka ndiyan, nangaa lingii adiingii modude ngin, udditaa hunduko maggii on, a taway ton tammaaru kaalisi ndu mbuudi nay. Yettaa ndu, jonnaa ben yantooɓe fii sagalle men den enen dido.»

Fii Burɗo Teddude on ka Laamu Kammu

(Mrk. 9.33-37; Luk. 9.46-48)

18¹E on saa'i don taalibaabe ben badii mo kanko Iisaa, be wi'i mo: «Ko hombo buri teddude ka laamu kammu ngun?»

²Onsay Iisaa noddi paykun, o jodɗini kun hakkunde maɓɓe, ³o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si on waylaali jikku mon on, wa'on wa paykoy, on naatataa few ka laamu kammu. ⁴Ko dun wadi, kala jippindo hoore mun, wa'i wa kun paykun doo, o wonay burɗo teddude on ka laamu kammu. ⁵Awa kadi kala jabuɗo paykun wa kun doo, e innde an, haray ko min tigi o jabi. ⁶Kono on mo woni sabu feggingol gokkun e koy paykoy gomɗinkoy lan, haray ko buri mo moyɗande ko kolmbireede tuntere hayre, o bugee ka ndanka baharu.

⁷ «Bone wonanii oo aduna sabu dii piiji fegginaydi. Ko fii bee pegge wada, kono bone wonanii on neddo wondo sabu haa dun wadi! ⁸ Si tawii jungo maa ngon maa koyngal maa ngal wonay sabu ko feggin-maa, haray tayu de, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan, hara ko a taya-jungoojo maa taya-koyngaljo, edii a jogaade koyde didi maa juude didi bugedaa ka yiite poomayankeewe. ⁹ Si tawii-le ko yiitere maa nden wonata sabu ko feggin-maa, haray awu nde, bugodaa ka wodditi-maa. Ko fii no buru-maa moyyande ka naataa ka ngurndan hara ko mo a yiitere wootere, edii a jogaade gite didi, bugedaa ka yiite jahannama.»

Misal Yettaangal e Baalii Majjungii

(Luk. 15.1-7)

¹⁰ «Wota on hayfin hay gootun e koy paykoy. Ko fii mi andinii on, malaa'ikaabe makkoy on ka kammu no darii tabiti yeeso Ben an Wondo ka kammu on. ¹¹ Ko fii ko addi *Bii-Aaden on, ko fii dandugol majjuɓe ben.

¹² «Ko hondun sikkudon? Si goddo no mari baali teemedere, si gootii e din majjii, e hara o accataa diya cappande jeenay e jeenay ka hoore fello, o dabbitoya ngiya majjungii? ¹³ Si o aru ngii e yiitude, ka haqiiqa mi andinii on, o weltaaray ngii buri diya cappande jeenay e jeenay di majjaali. ¹⁴ Ko wano non, hinaa e sago Ben mon Wondo ka kammu on si gooto e bee faybe no majja.»

Fii Yaafondirgol e Yaafaneede

¹⁵ «Si musiddo maa fawnike e maa, yahu yiidaa e makko, hara ko an tun kanko tun. Si o jabanii ma, haray a hettii musiddo maa on. ¹⁶ Kono si o jabanaali ma, haray dabɓu gooto maa dido, wattidaa e maa, fii kala ko yewtaa yo jaawiroye kongudi seedeebe dido maa tato. ¹⁷ Si o jabanaali bendon kadi, haray yeeto

*moftal ngal. Si o jabanaali non moftal ngal kadi, haray yo o jogore wa mo gomdinaa maa wa yantiroowo sagalle janfa.

¹⁸ «Ko fii ka haqiiqa mi andinii on, ko toɗudon ka leydi woo haray toɗaama ka kammu, e ko jabudon ka leydi woo haray jabaama ka kammu. ¹⁹ Ka haqiiqa mi andinii on kadi, si dido e hakkunde mon nanondirii ka hoore leydi fii toragol kala ko woni, Ben an Wondo ka kammu on okay be dun. ²⁰ Ko fii ka dido maa tato mottondiri e innde an woo, haray mido hakkunde mabbe.»

²¹ Onsay Petruusu badii, wi'i mo: «Koohoojo, ko haa laabi jelu mi haani yaafaade musidde an, si himo fawnaade e an? Ko haa laabi jeedidi?»

²² Iisaa jaabii mo: «Mi wi'aali ma dey ko haa laabi jeedidi, kono ko haa cappande jeedidi laabi jeedidi. ²³ Ko dun wadi, laamu kammu ngun no wa'i wa lando faalanodo yo jiyaabe mun hunito dun. ²⁴ No on lando fuddornoo, be addani mo goddo joganiido mo ujune kaalisi. ²⁵ Nde tawnoo alaa ko o yobira, jom makko yamiri yo o yeeyite, kanko e beyngu makko e bibbe makko ben e kala ko o joginoo, namaande nden yobee.

²⁶ «Onsay jiyaado on suuyi ka leydi, jiccii yeeso makko, wi'i: «Koohoojo, mujjanee lan, mi yobay on fow!»²⁷ Jom makko yurmaa mo, o yaafanii mo namaande nden, o acciti mo, o yahi.

²⁸ «Ko on jiyaado yaltata don, o yiidi e dimmoojo makko goo, joganiido mo *dinaruujji teemedere. O nangi mo, odeddi, e hoore himo wi'a: «Yoban ko joganiidaa mi kon!»²⁹ On dimmoojo makko yani e ley koyde makko, jeeji mo, wi'i: «Mujjano lan, mi yobete!»³⁰ Kono o jabaali. O nabi mo, o sokoyi haa o yoba mo ko o joganii mo kon. ³¹ Bay dimmoobe makko ben yi'ii kon ko wadi, be aani fota, be yahi, be fillitanii jom mabbe ko wadi kon fow.

³² «Onsay jom mabbe noddi on jiyaado, o wi'i mo: «Ko an, yo jiyaado bondo, mi yaafanike ma namaande maa nden fow, bay a jeejii lan. ³³ An kadi a waawataano yurmeede dimmoojo maa on, wano mi yurmira-maa non?»³⁴ Jom makko tikki, o

wattidi mo e lettoobe ben haa nde o yobi ko o jawlii kon fow woo. ³⁵ Ko nii Ben an Kammuyankeejo on wadirta on, si mo kala e mon yaafanaaki musiddo mun on ka bernde mun.»

Fii Sertigal Yettindirbe

(Mrk. 10.1-12)

19¹ Bay wonii Iisaa gaynii dɛn yewtereeji, o iwi Jaliilu don, o ari ka seraaji diiwal Yahuuda gada Yurdayniwol. ² Jamaa moolanaado jokki mo. O sellini be don.

³ Onsay *Fariisiyaabe goo badii mo fii ndarndagol mo, be wi'i: «E hara no daganii goddo accitugol beyngu mun fii ko woni woo?»

⁴ O jaabii be, o wi'i: «On jangaali wonde ka fuddoode, Tagudo on tagii be, o wadi be gorko e debbo, ⁵ o daali: «Ko dun wadi si gorko selay ben mun e yumma mun, humoo e beyngu mun, onsay kambe dido be wona gooto.»^{h6} Dun haray hinaa be dido hande kadi, kono ko gooto. Awa wota goddo sendindir ko Alla hawtindiri kon.»

⁷ Kono Fariisiyaabe ben landii mo, wi'i: «Ko hondun non Muusaa yamirani accitoowo beyngu mun woo yo wadan mo kaydi sertigal, si o accita mo?»

⁸ Kanko Iisaa o jaabii be, o wi'i: «Ko sabu cattal mon bernde ngal wadi si Muusaa newnani on accitugol rewbe mon ben, kono ka fuddoode hari hinaa non. ⁹ Kono mi andinii on, kala accitudo beyngu mun yetti goddo goo, si wonaa hara on jeenu, haray ontigi jeenii.»

¹⁰ Onsay taalibaabe makko ben wi'i mo: «Si tawii ko nii woniri hakkunde gorko e debbo, haray nafa alaa himo tigga.»

¹¹ O jaabii be, o wi'i: «Wonaa fow jabata ngol kongol, kono ko yedaabe dun ben tun. ¹² Ko fii no woodi mayraabe hara ko hebidaabe e mun, no woodi wobbe kadi

---

^{h19.5} Fud. 2.24

hara ko be bujaabe, no woodi wobbe kadi hara ko ruudiiibe fii laamu kammu ngun. On waawudo jabude yo jabu!»

Fii no Iisaa Du'orani Paykoy koy

(Mrk. 10.13-16; Luk. 18.15-17)

¹³ Onsay yimbe ben addani mo paykoy, fii yo o *fawu juude makko den e makkoy, o du'anoo koy, kono taalibaabe ben tonani ben. ¹⁴ Iisaa wi'i: «Tertee paykoy koy, wota on haɗu koy arugol e an, ko fii laamu kammu ngun ko sifa makkoy wonani.»¹⁵ Onsay o fawi juude makko den e makkoy, o du'anii koy, o iwi don.

Fii Suka Galo on

(Mrk. 10.17-31; Luk. 18.18-30)

¹⁶ Godɗo goo kadi badii Iisaa, wi'i mo: «Karamoko, hara ko hondun e ko moyyi mi haani wadude fii yo mi heboy *ngurndan poomayankejan dan?»

¹⁷ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ko fii hondun landortaa mi fii ko moyyi kon? Ko gooto pet moyyi. Si hida faalaa naatude aljanna, dofto yamirooje den.»

¹⁸ O jaabii: «Honde?»

Iisaa jaabii mo: «Wota a ittu hoore, wota a jeenu, wota a seedito fenaande, wota a wuju, ¹⁹ teddinaa kadi yumma maa e ben maaⁱ, yidiraa jokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.»^j

²⁰ On suka wi'i mo: «Mido wadude dun fow. E hara ko hondun njakkanimmi kadi?»

²¹ Iisaa wi'i mo: «Si hida faalaa wonude timmudo, yahu yeeyitaa ko mardaa kon, okkaa miskinbe ben, dun wonanoyte keyee ka kammuuli, onsay araa jokkaa mi.»

²² Bay on suka nanii din kongudi, o yahi himo aani, ko fii hari himo aldi fota.

ⁱ19.19a Egg. 20.12-16

^j19.19b Lew. 19.18

Fii Accube ko Jeyi kon fow, Jokki Iisaa

²³ Onsay Iisaa wi'i taalibaabe mun ben: «Ka haqiiqa mi andinii on, no sattani jom jawle ka o naata ka laamu kammu. ²⁴ Mi andinii on kadi, no buri weebande ngelooba ka mba rewa e wuddere meselal edii ka jom jawle naata ka *laamu Alla.»

²⁵ Bay taalibaabe ben nanii dun, be njaldi fota, be wi'i: «E hara ko hombo dandoytee?»

²⁶ Iisaa ndaari be, wi'i: «Dun waawantaako neddanke, kono fow no waawanoo Alla.»

²⁷ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Awa e hino, men accii ko men jeyi kon fow, men jokkii on. Ko honno non woniranoyta men?»

²⁸ Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde *Bii-Aaden on joodii ka jullere mun laamu darjinnde, tuma nde kala huunde no heydfintinee, onon jokkunoobe lan ben kadi, on joodoyto e julle laamu sappoo e didi, laamoyodon *bolondaaji Isra'iila din sappoo e didi. ²⁹ Awa kadi kala accudo suudu mun ndun e musibbe mun ben e bandiraabe mun ben e yumma mun e ben mun e bibbe mun ben e gese mun den sabu innde an nden, o heboyay ko buri dun laabi teemedere ka aduna doo, o ronoyay kadi ngurndan poomayankejan dan. ³⁰ Kono wonbe yeeso buy wontiroyay baawo, baawoobe ben wontiroya yeeso.»

Misal Yettaangal e Jom Ngesa e Golloobe mun

20¹ «Ko fii laamu kammu ngun no wa'i wa jom galle, yaltudo bimbi law fii yettugol golloobe ko golla ka ngesa mun *wiiynu. ² Be fotti e njoddi, nallal kala *dinaruuru. Onsay o immini be ka ngesa makko wiiynu. ³ O yaltoyi ka walluhaa, o yi'i wobbe ka fottirde, tawi ben alaa wadude hay huunde. ⁴ O wi'i ben: «Onon kadi yahee ka ngesa an wiiynu, mi yobiray on no haaniri.» Ben yahi. ⁵ O yaltoyi kadi ka ado fanaa e ka baawo fanaa, o wadiri wano non. ⁶ O yaltoyi kadi ka alansaraa, o tawi wobbe

ka fottirde kadi, o wi'i ben: «Ko fii hondun jallandon doo, hay huunde on alaa wadude?»⁷ Ben jaabii mo, be wi'i: «Ko fii men hebaali golle.» O wi'i ben kadi: «Awa, yahee ka ngesa an wiiju.»

⁸ «Bay nibbii, jom ngesa wiiju mban wi'i mbatulaajo mun on: «Noddu golloobe ben, yobaa be njoddi mabbe ndin. Fuddoraa yettaabe sakkitorun ben, sakkitoraa adaabe yetteede ben.»⁹ Yettaabe ka alansaraa ben ari, mo kala e mabbe hendii dinaruuru. ¹⁰ Attaabe yetteede ben kadi ari, e hoore no sikka hebay ko buri dun. Kono kambe kadi mo bee e mabbe hendii dinaruuru. ¹¹ Bay be hendike, be njurjurti jom galle on, ¹² be wi'i: «Bee sakkitiibe arude ko saa'i gooto pet golli! A fonnii be e amen, menen bee tudiiibe yangi e nguleendi jallal ngal peetu?»¹³ O jaabii goddo e mabbe, o wi'i: «Njaatigi an, mi janfaaki ma, hinaa en fottuno dinaruuru?»¹⁴ Yettu ko maa kon, yahaa. Ko e yidi an wadi si mido jonnude sakkitiido arude on wa ko maa kon. ¹⁵ E hara mi newnanaaka wadiringol ko mi jeyi kon no mi faaliraa woo? Kaa ko fii mido moyyi ndaarirtaa mi gite bonde?»

¹⁶ «Ko wano nii kadi baawoobe ben wontiroyta yeeso, yeesoobe ben kadi wontiroya baawo.»

Fii ko Saatii Heboyde Iisaa kon

(Mrk. 10.32-34; Luk. 18.31-34)

¹⁷ Fewndo ko be yahata Yerusalaam, Iisaa pottini taalibaabe mun ben sappoo e dido sera, o wi'i be: ¹⁸ «Awa hiden yahude Yerusalaam. Bii-Aaden on wattete e juude hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben, be happana mo wareede. ¹⁹ Be watta mo e juude be wonaa Yahuudiyanke ben, ben jala mo, be focca mo, be fempa. Bawto dun o immintinoyee ka jalaande tammere.»

Fii ko Yumma Yaaquuba e Yuuhanna Torii Iisaa kon

(Mrk. 10.35-45)

²⁰ Onsay yumma fayɓe Zabadii ben e biɓɓe mun ben badii Iisaa, ɓe jiccii fii toragol mo. ²¹ Kanko Iisaa o wi'i mo: «Ko hondun faaladaa?»

Kanko debbo on o jaabii mo, o wi'i: «Yamiree yo ɓee biɓɓe an doo dido joodoyo ka laamateeri mon, goddo on wonira ka jaamo mon, oya on ka nano mon.»

²² Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «On andaa ko wondon lan toraade. E hara on waaway yarirde jardukun tampere kun mi yarirta kun?»

Be jaabii: «Men waaway.»

²³ O wi'i ɓe: «Ko goonga on yariray jardukun an kun. Kono fii joodoyagol ka jaamo an maa ka nano an, hinaa min yedata dun, kono ko Ben an yedata dun ɓe o ebbani fii dun ben.»

²⁴ Bay ɓeya taalibaabe sappo nanii dun, ɓe seytinani ben neene-gootoobe dido.

²⁵ Onsay Iisaa noddi ɓe, o wi'i: «Hidon andi hooreeɓe diya leyɗi no laamori di doole, awa kadi lamɓe maɓɓe ben no feyɗintini laamu ngun e hoore maɓɓe.

²⁶ Kono onon, wota on wa'u wa ben. Kala faalaado wonde tedduɗo e hakkunde mon, yo wonu kurkaadu mon. ²⁷ Awa kadi kala faalaado wonde yeesoojo e hakkunde mon, yo wonu maccuɗo mon. ²⁸ Ko wano non, *Bii-Aaden on ardaali fii kurkanegol, kono ko fii kurkanagol, okkitira ngurndan mun dan fii cottudi duudube.»

Fii no Iisaa Wuntiniri Bumɓe dido Yeerikoo

(Mrk. 10.46-52; Luk. 18.35-43)

²⁹ Bay wonii ɓe yaltii Yeerikoo, jamaa duududo jokki mo kanko Iisaa. ³⁰ Tawi bumɓe dido no joodii ka sera laawol. Be nani wonde Iisaa no feyɗude, ɓe ewnii, ɓe wi'i: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³¹Jamaa on feli be fii yo be fanku. Kono be burti ewnaade, wi'a: «Yurminee men, yo Koohoojo, bii Daawuuda!»

³²Onsay Iisaa dartii, o noddi be, o wi'i: «Ko hondun faaladon yo mi wadan on?»

³³Be wi'i mo: «Ko yo men wuntu, yo Koohoojo!»

³⁴Iisaa yurmaa be, o meemi gite mabbe den. Be wunti kisan, be jokki mo.

Fii Naatugol Iisaa Yerusalaam

(Mrk. 11.1-11; Luk. 19.28-44; Yhn. 12.12-19)

21¹ Bay wonii be badike Yerusalaam haa be hewtii Bayti-Faazii, dun ko takko Fello *Zaytuuni ngon, kanko Iisaa o nuli taalibaabe makko dido, ² o wi'i be: «Yahee e ngoo hodo wongo yeeso mon doo, on taway don kisan mbabba no humii, hara himba wondi e mbabun mabba. Hunton di, addanon mi. ³ Si goddo aru on e landaade goddun, on wi'ay mo: «Ko haaju Koohoojo on yani e majji.» Onsay o accay di ara.»

⁴ Dun wadiri fii ko daaliranoo annabaajo on kon no laatora:

⁵ «Wi'u jamaa *Siyuuna on:

«E hino lando maa on ka arata e maa,

himo waddii mbabba,

himo yawi e hoore mbabun keccun,

e hoore bikkun mbabba,

himo heewi newaare.»^k

⁶ Taalibaabe ben yahi, wadi ko Iisaa yamiri be kon. ⁷ Be addoyi mbabba mban e mbabun mabba on. Be ndaddani mo concii mabbe din e hoore majji, o joodii don.

⁸ Tawi yimbe duudube e nder jamaa on no ndaddanaynoo mo concii mun din ka laawol, wobbe ben taya caldi ledde den, ndaddana mo ka laawol. ⁹ Tawi jamaa hikkornoodo yeeso e iwtirnoodo baawo Iisaa on no ewnaade, wi'a:

^k21.5 Zak. 9.9

«Hosanna*, yo bii Daawuuda!

Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on,
darja burdo toowude wonanii ma.»^m

¹⁰ Bay wonii o naatii Yerusalaam, saare nden fow memminii, wi'i: «Ko hombo woni oo?»

¹¹ Jamaa on jaabii, wi'i: «Ko annabi Iisaa oo jeyaado Naasirata, dun ko e nder Jaliilu.»

Fii no Iisaa Radori Yeeyoobe ben ka Juulirde Mawnde

(Mrk. 11.15-19; Luk. 19.45-48; Yhn. 2.13-16)

¹² Bay wonii Iisaa naatii ka dingiral *juulirde mawnde, o radii yeeyaynoobe ton ben fow e soodaynoobe ben. O wayliti taabe wadaynoobe sensa-sensita ben, e julle yeeyaynoobe gabooji ben, ¹³ hara himo wi'ora be: «No windii: <Suudu an ndun innoyte suudu torordu Alla>,ⁿ kono onon on wattii ndu fammeere wuybe!»

¹⁴ Tawi bumbe e layoobe no badaade mo ka juulirde, o sellina be. ¹⁵ Kono bay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben yi'ii kaawakeeji moyyi di o wadi din, e ko faybe ben ewnotoo kon ka juulirde mawnde wi'a «Hosanna*, yo bii Daawuuda», be seytini, ¹⁶ be wi'i mo: «A nanii ko be woni wi'ude kon?»

Iisaa jaabii be: «Hiiyii, e hara haa hande on jangaali dii kongudi wonde: <Ko kundule faybe ben e muynoobe ben hebirtaa mantoore?»^j»^j

¹⁷ O acci be don, o yalti saare nden, o yahi *Betanii, o waali ton.

---

^m21.9 Zab. 118.25-26

ⁿ21.13 Isa. 56.7

^j21.16 Zab. 8.3

Fii no Yibbehi kin Hudiraa

(Mrk. 11.12-14, 20-26)

¹⁸ Ko Iisaa yiltitotoo ka saare bimbi, o weelaa. ¹⁹ O yi'i yibbehi ka laawol, o badii ki. Kono ko kaaki tun o tawi e makki. Onsay o wi'i ki: «A rimitataa hande kadi.» E on saa'i don kisan yibbehi kin yoori.

²⁰ Bay taalibaabe ben yi'ii dun, be njaldi, be wi'i: «Ko honno kii yibbehi yooriri kisan?»

²¹ Onsay Iisaa jaabii be, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, si tawii hidon gomdini, hara on sikkitaaki, wonaa ko wadaa e kii yibbehi kon tun wadoton. Kono kadi, si on wi'ii ngoo fello yo ngo boro doo, ngo yaha ka baharu, dun waday. ²² Kala ko landordon gomdinal e nder toragol Alla, on hebay.»

Lande fii Bawgal Iisaa ngal

(Mrk. 11.27-33; Luk. 20.1-8)

²³ Bawto dun Iisaa naati ka juulirde mawnde. E nder ko o jannata kon, hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on ari, wi'i mo: «Ko e ley kongol hombo wondaa wadude dun, e ko e ley kongol hombo wondaa?»

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i: «Min kadi mi landoto on huunde wootere. Si on jaabike lan, onsay mi yeetoto on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun. ²⁵ E hara lootugol ko Yaayaa lootaynoo yimbe ben kon, ko honto iwri: ko ka arsi, kaa ko e neddanke?»

Kono be wi'indiri: «Si en jaabike mo ko ka arsi iwri, o wi'ay en ko hondun hadunoo gomdinen mo? ²⁶ Si en jaabike mo-le ko e neddanke dun iwri, haray hulen jamaa on.» (Ko fii fow no jogori Yaayaa wa annabaajo.)

²⁷ Onsay be jaabii Iisaa: «Men andaa!»

Kanko kadi o wi'i be: «Min kadi mi wowlantaa on ko e ley kongol hombo mi woni wadirde dun.»

Misal Yettaangal e Bibbe Dido

²⁸ Iisaa wi'i be kadi: «Ko hondun miijidon e dundoo? Hari goddo no mari bibbe dido. O wi'i arano on e ben: «Biddo an, yahu golloyaa hande ka ngesa an *wiiju.»²⁹ On jaabii mo wi'i: «Mi woniraa!» Bawto dun o ninsiti, o yahi ka ngesa. ³⁰ Ben mabbe badii dimmo on kadi, o yamiriri on kadi wano non. Ondon jaabii wi'i: «Mido woniri dun, yo baaben!» Kono o yahaali. ³¹ Ko hombo e ben dido wadi faale baaba mun on?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Ko arano on.»

Iisaa kadi wi'i be: «Ka haqiiqa mi andinii on, yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben attike on ka *laamu Alla. ³² Ko fii Yaayaa ariino e laawol feewungol, ronkudon mo gomdinde. Kono yantiroobe sagalle janfa ben e cagaabe ben gomdini mo. Onon non, ben yi'unoobe dun, on tuubaano bawto dun, gomdindon mo.»

Misal Yettaangal e Halfinaabe Ngesa Wiju

(Mrk. 12.1-12; Luk. 20.9-19)

³³ «Hedee kadi misal goo: No woodunoo jom galleejo, tutunoodo *wiiju. O howi tutateeri ndin, o jasi ngayka fii ka wiju on oyyee, o wadi bente ka reenoowo on wona, o halfini ndi remoobe wiju ben, o yahi safaari. ³⁴ Bay saa'i sojitugol wiju on hewtii, o immiini kurkaadi makko haa e remoobe wiju ben fii yo be jonnu be bibbe wiju.

³⁵ «Kono ben remoobe wiju hendii din kurkaadi, piyi goddo on, wari oya, be ferii goddo goo kaaye. ³⁶ O immiini kurkaadi makko goo kadi burbe beya aranun duudude, remoobe wiju ben wadiri bendon kadi wano non. ³⁷ Ka sakkitorun o immiini biddo makko on haa e mabbe, himo wi'a: «Be teddinay biddo an on.»³⁸ Kono bay remoobe wiju ben yi'ii biddo on, be wi'indiri: «Ko oo woni

ronoowo on! Aree waren mo, dun en hendoto ndondi makko ndin.»³⁹ Onsay be nangi mo, be nabi ka baawo tutateeri wiiju, be wari.»

⁴⁰ Iisaa wi'i kadi: «Jooni non, nde jom tutateeri wiiju ndin ari, ko hondun o wadata ben remooɓe wiiju?»

⁴¹ Ben hooreɓe jaabii mo, be wi'i: «O re'iray ben bonɓe no yurmiri, onsay o halfina tutateeri ndin remooɓe goo, hara ko jonnitooɓe mo biɓɓe wiiju ben ka dabbunde.»

⁴² Onsay Iisaa wi'i be: «E hara on jangaali haa hande ko bindi din wi'i kon? Ko fii hidi wi'i wonde:

«Hayre nde mahooɓe ben hawkunoo nden
wontii hittunde ka soɓɓundu.

Dun ko e Joomiraado on iwri,
dun no hawnii e gite men!»^ɗ

⁴³ «Ko dun wadi si mi wi'ay on, laamu Alla ngun yettitante on, ngu yedee jamaa wadayɗo ko Alla yidi kon. ⁴⁴ Awa kala yanuɗo e nden hayre, o lancoto, kala kadi mo nde yani e hoore mun, o muncoto.»^p

⁴⁵ Bay hooreɓe yottinooɓe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben nanii den mise, be andi ko fii maɓɓe Iisaa woni wowlude. ⁴⁶ Be woni e daɓɓugol feere no be nangira mo, kono hari hiɓe huli jamaa on, ko fii hari jamaa on no jogori mo wa annabaajo.

Misal Yettaangal e Saatinaabe e Peera

(Luk. 14.15-24)

22¹ Iisaa yewtiri be kadi misal, o wi'i be: ² «Laamu Alla ngun no wa'i wa lando, wadudo caatal fii peera biɗɗo mun. ³ O nuli kurkaadi makko din yo noddoy saatinaabe ben ka caatal. Kono tawi ben faalaaka arude. ⁴ O nuli kadi kurkaadi

^ɗ21.42 Zab. 118.22-23

^p21.44 Isa. 8.14-15

goo, o wi'i: «Yahee wi'on saatinaabe ben: Mi ebbindike fii caate den. Ga'oy an koy e daabeeji an fayudi din hirsama. Fow gasii. Aree ka caatal!»

⁵ Kono be foygiti fii ngal caatal, be yahi, oya on ka ngesa mun, goddo on ka ngeygu mun. ⁶ Beya heddiibe nangi kurkaadi din, tampini, wari. ⁷ Lando on tikki. O immiini suufaabe makko ben, o muloyi ben ittube ko'e, o sunni saare mabbe nden. ⁸ Onsay o wi'i kurkaadi makko din: «Caatal ngal fewndike, kono saatinanoobe ben handaa e mun. ⁹ Jooni, yahee ka date-cele, saatinon kala mo yi'udon ton ka caatal!»

¹⁰ Onsay kurkaadi makko din yahi ka date, be mottindiri kala be be tawnoo ton, bonbe e moyyube, haa suudu ka caatal ngal wadata don heewi yimbe. ¹¹ Bay lando on arii yi'ugol arube tawegol ben, o haynii don goddo mo bornaaki conci peera. ¹² Lando on wi'i mo: «Njaatigi an, ko honno waawirdaa arude doo, a bornaaki conci peera?» On neddo fanki. ¹³ Onsay lando on wi'i kurkaadi din: «Habbee mo juude e koyde, bugodon mo ka niwre ka buri woddude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton!» ¹⁴ Ko fii noddaabe ben no duudi, kono ko seedaabe subaa.»

Fii no Iisaa Ndarndoraa fii Yobugol Sagalle

(Mrk. 12.13-17; Luk. 20.20-26)

¹⁵ Onsay *Fariisiyaabe ben yahi, fewjodi fii no be nangira Iisaa kongudi makko din. ¹⁶ Be immiini e makko taalibaabe mabbe ben, e yimbe *Heroodu ben, ben wi'i mo: «Karamoko, meden andi ko on nundube, hidon jannirde laawol Alla ngol goonga, awa kadi on denyotaako hay gooto, ko fii on burdindinaa yimbe ben. ¹⁷ Yeetee men jooni ko miijidon: E hara no haani ka men yoba lando mawdo Roomu on sagalle, kaa haanaa?»

¹⁸ Kono nde tawnoo Iisaa no andi miijooji mabbe bondi din, o jaabii be, o wi'i: «Ko fii hondun ndarndorton mi, faasiqiibe? ¹⁹ Hollee lan wuundu yobeteendu

sagalle.» Onsay be yeebani mo *dinaruuru.²⁰ O landii be, o wi'i: «Ko nandolla hombo e bindi hombo woni e mayru?»

²¹ Be jaabii: «Ko lando mawdo Roomu on.»

Onsay o wi'i be: «Jonnitee lando mawdo Roomu on ko makko kon, jonniton Alla kadi ko mun kon.»²² Be njaldi fii kon ko be nani, be acci mo don, be yahi.

Fii Sadduusiyaabe ben e Ummutal ngal

(Mrk. 12.18-27; Luk. 20.27-40)

²³ Nden nande tigi *Sadduusiyaabe, wi'ube wonde ummutal alaa ben, ari landii Iisaa, ²⁴ be wi'i mo: «Karamoko'en, Muusaa no wi'i wonde si goddo maayii, o accaali bibbe, haray mijnjiraawo makko on no haani yettude on keynguujo mo o acci, fii no o hebirana on kotiraawo makko jurriya. ²⁵ Tawi no woodunoo hakkunde amen bibbe njeedido. Arano on jombi, maayi. Nde tawnoo o accaali jurriya, mijan makko roni debbo on. ²⁶ Dimmo on kadi woniri wano non, tammo on kadi wano non, haa be njeedidoo non be timmi. ²⁷ Bawto mabbe be fow, debbo on kadi maayi. ²⁸ Bay hari ben njeedidoo non resii on debbo, ko hombo e ben on debbo wontanoyta ka ummutal?»

²⁹ Iisaa jaabii be, wi'i: «Hidon e nder palji, ko fii on alaa faamude bindi din, on alaa faamude kadi bawgal Alla ngal. ³⁰ Ko fii ka ummutal, worbe ben resataa, rewbe ben kadi resetaake, kono be wa'ay wa malaa'ikaabe ben ka kammuuli. ³¹ E on jangaali ko Alla daalani on kon fii ummutal maybe ben, wonde: ³² «Ko min woni Alla Ibraahiima e Alla Issaaqa e Alla Yaaquuba?»^q Awa Alla wonaa Alla maybe ben, kono ko o Alla wurbe ben.»

³³ Jamaa hedinoodo on njaldi fii janndeeji di Iisaa jannaynoo din.

---

^q22.32 Egg. 3.6

Fii Yamirooje Burde Mawnude den

(Mrk. 12.28-34; Luk. 10.25-28)

³⁴ Bay Fariisiyaabe ben humpitike wonde o fankinii Sadduusiyaabe ben, be mottondiri. ³⁵ Goddo e maɓbe, waawudo fii Sariya on, landii mo dundoo fii ndarndagol mo, o wi'i: ³⁶ «Karamoko'en, ko yamiroore honde buri mawnude ka Sariya?»

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i: «Yo a yidir Alla Joomiraado maa on bernde maa nden fow e wonkii maa kin fow e hakkil maa kin fow.»^{r38} Ko dun woni yamiroore aranere nden e mawnde nden. ³⁹ E hino dimmere nden ko wa mayre: Yo a yidir nokondo maa on wano yidirdaa hoore maa non.^{s22.3940} Ko e dee yamirooje doo didi Sariya on fow e annabaabe ben tippi.»

Fii Hakkunde Almasiihu on e Daawuuda

(Mrk. 12.25-37; Luk. 20.41-44)

⁴¹ Nde tawnoo Fariisiyaabe ben no moobondiri, Iisaa landii be dundoo, ⁴² o wi'i: «Ko hondun miijidon fii *Almasiihu on, ko o jurriya hombo?»

Be jaabii mo: «Ko Daawuuda.»

⁴³ Onsay Iisaa wi'i be: «Ko honno Daawuuda noddiri mo Joomi? Bay ko Ruuhu Allaahu on ardii mo fewndo o wi'i:

⁴⁴ «Joomiraado on daalani Joomi an on:

Joodor ka sengo an jaamo,

haa mi wada aybe maa ben ka ley teppe maa.»^t

⁴⁵ «Si Daawuuda tigi wi'ii Almasiihu on «Joomi», haray ko honno non Almasiihu on woniri jurriya makko?»

---

^r22.37 Yaj. 6.5

^s22.39 Lew. 19.18

^t22.44 Zab. 110.1

⁴⁶Laatii hay gooto waawaali mo jaabaade hay kongol. Gila nden jande hay gooto suusaali landaade mo.

Fii no Iisaa Feliri Hooreeɓe Diina ɓen

(Mrk. 12.38-39; Luk. 11.39-52; 20.45-46)

23¹ Onsay Iisaa yewti jamaa on e taalibaaɓe mun ɓen, ² o wi'i: «Ko jannooɓe fii Sariya on ɓen e *Fariisiyaabe ɓen newnanaa jannugol fii Sariya Muusaa on. ³ Awa doftée, wadon kala ko ɓe wi'i on, hara on wadiraali wa kuude mabɓeden. Ko fii ɓe wowlay, hara ɓe wadataa. ⁴ Hiɓe habɓa dolle teddude, mettude nabude, ɓe fawa de e hoore balbe yimbe ɓen, hara kambe tigi ɓe faalaaka de memminirde hay hoore hondu fii wallugol ɓe. ⁵ Kuude mabɓe de ɓe wadata den fow ko fii yo yimbe ɓen yi'anbe. Awa kadi hiɓe yaɗɗa *paaloy bindi mabɓe koy^u, ɓe juutina binsanji conci mabɓe.^w ⁶ Hiɓe yidi ndaddule arane den ka nafagol e saffeeji arani din ka juulirde, ⁷ e hiwreede ka fottirde. Hiɓe yidi kadi yo yimbe ɓen noddir ɓe karamoko'en.

⁸ Kono onon, wota on wadu haa noddedon karamoko, ko fii ko gooto woni Karamoko mon, onon on fow ko on musibbe. ⁹ Awa kadi, wota on noddu hay gooto baaba ka hoore leydi doo, ko fii ko gooto woni Ben mon, dun-le ko on Wondo ka kammu. ¹⁰ Wota on wadu haa noddedon yeesoojo, ko fii ko gooto woni Yeesoojo mon on, on-le ko *Almasiihu on. ¹¹ Yo burdo teddude on e hakkunde mon wonu kurkaadu mon. ¹² Ko fii mawnintiniido woo jippinoyte, jippindo hoore mun woo kadi mawninoyte.

¹³ «Bone wonanii on, yo faasiqiiɓe, dun ko onon jannooɓe fii Sariya on e Fariisiyaabe ɓen, ɓay hidon falande yimbe ɓen laamu kammu ngun, hara on naatataa, on accataa faalaabe naatude ɓen naata.

---

^u23.5 Yaɗ. 6.8

^w23.5 Ada. 15.38

¹⁴ «Bone wonanii on, yo faasiqiiɓe, ɗun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ɓen, ɓay hidon jatta galleeji keynguube, hidon juutina julɗe fii yiingo. Sabu ɗun on heboyay jaawooje ɓurɗe sattude.

¹⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiiɓe, ɗun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ɓen, ɓay hidon jinda ka baharu e ka leydi fii silmingol gooto. Nde on silmi, waɗon mo biɗɗo jahannama nde laabi ɗiɗi ɓuri ko mon kon!

¹⁶ «Bone wonanii on, yo bumbe ɗowoobe, wi'a: <Si godɗo woondirii *juulirde mawnde nden, haray hinaa huunde. Kono si godɗo woondirii kanɗe juulirde mawnde nden, haray ɗun farlike mo.>¹⁷ Ko onon yo njofoobe e bumbe! Ko hondun ɓuri mawnude hakkunde kanɗe ɗen e juulirde mawnde laɓɓinnde kanɗe ɗen nden? ¹⁸ Maadun hidon wi'a: Si godɗo woondirii *layyorde nden, haray ɗun hinaa huunde, kono si godɗo woondirii ko sakkaa kon ka hoore layyorde, haray ɗun farlike mo. ¹⁹ Ko onon yo bumbe, ko hondun ɓuri mawnude hakkunde ko sakkaa kon e layyorde laɓɓinaynde ko sakkaa kon? ²⁰ Awa, kala on woondirɗo layyorde nden, haray o woondirii nde, kayre e kala ko woni e mayre. ²¹ Awa kadi kala woondirɗo juulirde mawnde nden, haray o woondirii nde, kayre e Hoɗuɗo e mayre on. ²² Kala woondirɗo kammu ngun kadi, haray o woondirii jullere laamu Alla nden e Joodiido e mayre on.

²³ «Bone wonanii on, yo faasiqiiɓe, ɗun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ɓen, ɓay hidon ittana naana e suukooran e jamaku farilla, hara hidon welsindanii ko ɓuri hittude kon ka Sariya, ɗun ko peewal ngal e yurmeende nden e sella-findeyaagal ngal. Hara-le ko ɗun haanunodon jukkude, tawa kadi on welsindaaki e ko heddii kon. ²⁴ Ko onon yo bumbe ɗowoobe, sukkitooɓe buubii ka yarata, hara-le on moday ngelooba!

²⁵ «Bone wonanii on, yo faasiqiiɓe, ɗun ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ɓen, ɓay ko ɓaawo miranji ɗin tun laɓɓinton, hara hidi heewi miile e

angal waawugol hoore mun. ²⁶ Ko onon yo Fariisiyaabe bumbe, adee labbinon taho nder miranji dɛn, fii no baawo on kadi laabira.

²⁷ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dɛn ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon wa'i wa genaale rawninaade fotude e kene, hara nder majje on no heewi tew y'i'e maybe e kala noone tuundi. ²⁸ Onon kadi ko nii! Ka kene hidon wa'ani yimbe ben wa feewube, kono hara ka nder hidon heewi faasiqankaaku e angal peewal.

²⁹ «Bone wonanii on, yo faasiqiibe, dɛn ko onon jannoobe fii Sariya on e Fariisiyaabe ben, bay hidon maha maandina genaale annabaabe ben, para kadi maandeeji genaale feewube ben, ³⁰ hara kadi hidon wi'a: <Si tawno meden woodanoo e tawnde baabiraabe amen ben, men wontidataano e mabbe fii hibbugol yiyan annabaabe ben.> ³¹ Ko nii wondon seeditorde e hoore mon tigi, wonde ko on bibbe ben warunooobe annabaabe ben. ³² Awa juurinee sariyaare baabiraabe mon ben!

³³ «Ko onon, yo bolle, iwdi kuura! Ko honno non dadirton donkinireede jahannama? ³⁴ Ko dɛn wadi si mido nabande on annabaabe e faamuube e jannoobe, waroyon wobbe, fempon wobbe, foccon beya ka juulirde mon, cukkodon be gila e saare hebi e saare, ³⁵ fii yo yiyan kala feewudo hibbaadan yantu e hoore mon, dɛn non ko gila e yiyan Haabiila dɛn, on feewudo, haa addani e yiyan Zakariyaa, oo bidɔo oo wi'eteedo Berekiiya, on mo warunodon hakkunde layyorde nden e juulirde mawnde nden, ³⁶ ko fii ka haqiiqa mi andinii on, dɛn fow yantoyay e hoore nguu jamaanu.

³⁷ «Ee Yerusalaam! Ee Yerusalaam! Ko an yo saare sahinbinoore annabaabe, wariroore nelaabe e mun kaaye! Ko haa honto mi faalanoo moobude bee faybe maa wano gertogal moobirta coppo e ley gabitti mun, e hin-le on jabaali dɛn!

³⁸ Awa nokkuure mon nden eggaama, nde caabii! ³⁹ Ko fii mi andinii on, on yiitataa

lan haa jande wi'oyton: «Yo barki wonan oo wondo arude e innde Joomiraado on!»^y

Maandeeji fii Artoygol Iisaa Almasiihu on

(Mrk. 13.1-2; Luk. 21.5-6)

24¹ Bay wonii Iisaa fokkitii yaltude ka *juulirde mawnde, taalibaaɓe makko ɓen ɓadii mo fii hollugol mo darnoodi juulirde nden. ² Kono o jaabii ɓe, o wi'i: «On yi'ii ɗun fow? Ka haqiiqa mi andinii on, hay hayre e hoore hayre luttoytaa ɗoo ko lancaaka.»

³ Onsay o joodoyii ka Fello *Zaytuuni. Taalibaaɓe ɓen ari tawi mo e gundoo, ɓe wi'i mo: «Yeete men, ko honde tuma ɗun waɗoyta, e ko hondun wonoyta maande aroygol mon ngol e lannoode aduna on?»

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i: «Reenee fii wota gooto faljin on, ⁵ ko fii buy aroyay ɓaarora innde an nden, hara no wi'a ko kaɗun woni *Almasiihu on. Awa ɓen faljinoyay yimɓe ɗuuduɓe. ⁶ On nanoyay kadi fii hareeji no wowlee, e haalaaji fii gereeji. Awa wota on hulu, ko fii bee ɗun waɗa. Kono hinaa ɗon wonata lannoode nden. ⁷ Hareeji kadi waɗoyay hakkunde leyɗi ɗin. Laamateeriiji ɗin kadi immondirana, nokkeeli goo heegeeji waɗa, kaɗun e dimbande leydi. ⁸ Kono ko ɗun fow wonata fuɗɗoode sattendeeji nanditayɗi e muuseendi ɗata ɗin.

⁹ «Awa ɓe wattoyay on e juude tampinoobe ɓen, ɓe wara on. Leyɗi ɗin fow kadi aɗa on sabu innde an nden. ¹⁰ Buy seloyay gomɗinal ngal, ɓe janfondira, ɓe aɗindira. ¹¹ Awa waɗitiibe annaba ɗuuduɓe yaltitoyay, ɓe faljina yimɓe buy. ¹² Sabu beydagol angal peewal ngal, giggol ɗuuduɓe ɗuytoyto, ¹³ kono kala ɗaɗɗiido haa ka lannoode, o dandoyte. ¹⁴ Oo Kibaaru Moyɗo fii *laamu Alla ngun feɗɗinte e aduna on fow, fii no leyɗi ɗin fow nanira seeditoore nden. Ko onsay aduna on lannata.

---

^y23.39 Zab. 118.26

¹⁵ «Awa, nde yi'udon huunde harmunde caabinaynde nde annabi Danu'iila wowlunoo fii mun nden daakanike nokkuure hormorde nden woo^ƴ, (haray yo jangoowo on faamu), ¹⁶ onsay yo hodube ka diiwal Yahuuda ben dogir ka pelle. ¹⁷ On wondo ka fowtorde hoore suudu mun wota tippano ko woni kon ka nder suudu. ¹⁸ On wondo kadi ka ngesa wota yiltito fii yettugol dolokke mun on. ¹⁹ E nder den baldedon, bone wonanay sowiibe ben e muyninaybe ben. ²⁰ Awa toree fii wota ndun dogudu mon ardu ndungu maa e *jalaande fowteteende e mun nden. ²¹ Ko fii onsay satteende mawnde waday, nde sifa mun wadaali gila aduna dawi haa hande, e nde buri mun waditataa han kadi. ²² Si tawno den jalaade rabbindinanooka, hay gooto dadataano. Kono sabu subaabe ben, den jalaade rabbindinte.

²³ «Awa si goddo aru on e wi'oyde wonde: «Almasiihu on no doo!» maa «himo daa!», wota on hoolo mo. ²⁴ Ko fii waditiibe almasiihu e waditiibe annaba feenoyay, be wadoya maandeeji njani e kaawakeeji fii no be faljinira hay subaabe ben, si no gasaynoo. ²⁵ Awa mi *hiitanike on fii dun.

²⁶ «Awa si be wi'ii on: «E hino himo ka wulaa», wota on yahu, maa: «Himo ka nder cuudi», wota on hoolo! ²⁷ Awa ko wano mayande mayirta non iwra ka funnaange, jalba haa ka hirnaange, ko wano non ardu *Bii-Aaden on woniroyta. ²⁸ Ko ka ko maayi kon woni woo, jigaaje den moobotoo.

²⁹ «Kisan bawto satteende den jalaade, «Naange ngen nibbitay, tawa lewru ndun jalbataa, koode den ka kammu kadi yana, ko tiidi kon ka kammu kadi dimboyoo.»^z

³⁰ «Ko onsay maande Bii-Aaden on feenata ka kammu, bolondaaji din fow ka hoore leydi fesa, be yi'oya non Bii-Aaden on no ara e duule iwruude ka kammu, hara himo arda e bawgal e mangural mawngal. ³¹ Onsay o nuliroya malaa'ikaabe makko ben hito moolanaango *liital, be mooba subaabe makko ben, gila

^ƴ24.15 Dan. 9.27, 11.31, 12.11

^z24.29 Isa. 13.10 e 34.4

funnaange hebi hirnaange e gila nano hebi jaamo, gila ka kammuuli din fudfi haa ka di haafi.

³² «Yo misal yibbehi kin wonan on gandal. Nde caldi makki din heccidiri, di wiliti, on andanay hoore mon wonde setto ngon badike. ³³ Ko wano non kadi, no yiirudon dii piiji fow no wada woo, haray andee wonde Bii-Aaden on badike ka dambugal. ³⁴ Ka haqiiqa mi andinii on, dun fow waday ado nguu jamaanu feyyude. ³⁵ Kammu ngun e leydi ndin feyyay, kono min kongudi an din feyyataa.»

Fii Hebulanagol Saa'i Artoygol Bii-Aaden on

(Mrk. 13.32-37; Luk. 17.26-36)

³⁶ «Kono hay gooto andaa fii nden jalaande e on saa'i, hinaa hay malaa'ikaabe ben ka kammuuli, hinaa hay Biddo on, kono ko Baabaajo on tun andi fii nden jalaande e on saa'i. ³⁷ Ko wadunoo kon fewndo jamaanu Nuuhu, wadoyay kadi ka jalaade ado artugol Bii-Aaden on. ³⁸ Ko fii, e dee jalaade ado waamere nden wadude, hari yimbe ben no jaamaynoo yara, no jomba jombanee, haa jande Nuuhu naatunoo ka laana. ³⁹ Be sogitaaki hay huunde haa nde waamere nden arnoo, nde yooli be be fow. Ko wano non woniroyta ardu Bii-Aaden on.

⁴⁰ «Onsay yimbe dido wondube e ngesa woota, goddo e mabbe yettete, oya on lutta. ⁴¹ Wano non kadi, rewbe dido wonbe unidude, goddo e mabbe yettete, oya on lutta. ⁴² Awa wattanee yiila, ko fii on andaa ko e jalaande honde Joomiraado mon on aroyta. ⁴³ Ko fii andee fota, si tawno jom galle no andunoo nde ngujo on araynoo wujjugol e nder jemma on, o wattanayno yiila, hara o accaali galle makko den fusee. ⁴⁴ Ko dun wadi, onon kadi hebilee, ko fii Bii-Aaden on aroyay e saa'i nde on sogitaaki.»

Fii Golloowo Holniido e Golloowo Bondo

(Luk. 12.41-48)

⁴⁵ «Hara ko jiyaado hombo reeniido holniido woni ko jom mun halfinta neemingol kurkaadi mun din e saa'i haanudo? ⁴⁶ Maloore wonanii on jiyaado, mo jom mun ari tawi no jokkiri non. ⁴⁷ Ka haqiiqa mi andinii on, o halfinay mo jawle makko den fow. ⁴⁸ Kono si tawii on jiyaado ko bondo, wi'oowo: «Jom an neebii araali», ⁴⁹ onsay, o nangana tilfugol dimmoobe makko ben, hara kanko himo jaama yarida e mandiloobe ben, ⁵⁰ jom on jiyaado aray nde on jiyaado sabbaaki mo, e saa'i mo o sogitaaki, ⁵¹ o letta mo lette sattude, o wada mo ka faasiqiibe ben wadete ton, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton.

Misal Yettaangal e Jiwbe Sappo

25 ¹ «Awa laamu kammu ngun no wa'i wa nde jiwbe sappo yetti lampuuji mun, yahi fii fottoyngol e jom jomba. ² Tawi njowo e mabbe ko njoofoobe, beya njowo ko faamube. ³ Ko njoofoobe ben yettata lampuuji mun din, be ronki naborde nebban ko be hubbinira di, ⁴ kono faamube ben kajun ardi e lampuuji e tindohoy nebban. ⁵ Nde tawnoo jom jomba neebii, fow soy'yi daanii.

⁶ «Bay wonii tumbere jemma, ewnaa: «E hino jom jomba! Yaltee fii jabbagol mo!» ⁷ Onsay ben jiwbe immii, be ebbindanii lampuuji mabbe din. ⁸ Njoofoobe ben wi'i faamube ben: «Okkoree men nebban, ko fii lampuuji amen din no e fii daanagol!» ⁹ Faamube ben jaabii be, wi'i: «Oo'o, dan yonataa! Yahee soodoyon ka yeeyoobe ben.»

¹⁰ «Fewndo ko be yahi soodoyngol, jom jomba hewti. Hebulinoobe ben naatidi e makko ka peera, baafe den ombaa. ¹¹ Bay nettii, beya jiwbe kadi ari, be wi'i: «Koohojo, Koohojo, udditane men!» ¹² Kono o jaabii be, o wi'i: «Ka haqiiqa, mi andaa on!»»

¹³ Onsay Iisaa wi'i: «Awa wattanee yiila, ko fii on andaa jalaande e saa'i nde mi arata.»

Misal Yettaangal e Kurkaaduube Tato

(Luk. 19.11-27)

¹⁴ «Laamu Alla ngun no wa'i kadi wa neddo fokkitudo safaari. O noddi kurkaaduube mun, o halfini be jawle makko den.¹⁵ O jonni goddo on *talanji jowi, o jonni oya talanji didi, o jonni tammo on talanru wooturu, mo bee e taaqa mun, onsay o yahi e safaari makko. ¹⁶ Don kisan hendiido talanji jowi din yahi gollitiroyi di, o heboyi talanji jowi e hoore majji. ¹⁷ Wano non kadi hendiido talanji didi on, o hebi e hoore majji talanji didi. ¹⁸ Kono hendinoodo talanru wooturu on, o yahi, o jasi ngayka, o iri mbuudi jom makko din.

¹⁹ «Bay neeboyii, jom ben kurkaaduube arti. O landitii be ko honno be golliri. ²⁰ Hendinoodo talanji jowi on badii, o addidi di e talanji jowi goo kadi, o wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji jowi, awa e hino talanji jowi kadi ko mi hebi e hoore majji kon.»²¹ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²² «Hendinoodo talanji didi on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, on acciranno talanji didi, e hino talanji didi ko mi hebi e hoore majji kon.»²³ Jom makko wi'i mo: «A wadii ko moyyi, yo kurkaaduujo moyyo holniido. Ko fii a nundii e hoore ko fandi, mi wadete e hoore ko duudi. Weltodu e jom maa!»

²⁴ «Hendinoodo talanru wooturu on kapun kadi badii, wi'i: «Koohoojo, bay mido andunoo ko a neddo sattudo fii, sonitoowo ko a aawaa e wa'oowo ko a sankaa, ²⁵ mi huli, mi yahi, mi iroyi talanru maa ndun ka nder leydi. E hino ndu, jaba ko jeydaa kon.»

²⁶ «Jom makko jaabii mo wi'i: «Ko an yo jiyaado bondo puydo! E hida andunoo mi sojitay ko mi aawaa, maa mi wa'ay ko mi sankaa? ²⁷ Awa, hida haanunoo accude mbuudi an din e juude gollitiroobe di ben^a, dun, nde mi artunoo woo, mi hettayno di mi jeynoo din e hoore tono!»

²⁸ «Onsay jom makko wi'i: «Jabitee di e juude makko, jonnon di oo jogiido talanji sappo din! ²⁹ Ko fii ko mardo on beydantee haa duuda, kono mo maraa on jabitante hay yeru ko o mari kon. ³⁰ Awa, jiyaado fussaaiji on, bugee mo ka niwre ka buri wodfude, ka wullaandu e natindiro jiiye woni ton!»»

Fii Naawoore Sakkitorde nden

³¹ «Tuma *Bii-Aaden on ardoyi e mangural mun ngal, wondude e malaa'ikaabe ben fow, o joodoyto ka jullere makko laamu darjinnde. ³² Onsay leyfi din fow mottindirte yeeso makko. O sendindira yimbe ben, wano ngaynaako sendindirirta baali e be'i. ³³ O wadira baali din ka sengo makko jaamo, be'i din ka sengo makko nano.

³⁴ «Onsay Lando on wi'ay wonirbe ka sengo mun jaamo ben: «Aree, yo be Ben an barkini! Hendodon ndondi laamateeri ebbananoondi on ndin gila ka fudfoode aduna on. ³⁵ Ko fii mi weelano, okkordon mi ko mi jaama, mi dondano, okkordon mi ko mi yara, mi wonno kodo, wernudon mi, ³⁶ mi holi, holtindon mi, mi jawi, dankidon mi, mi soka, ndaarudon mi.»

³⁷ «Onsay feewube ben jaaboyto mo, wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, men okkor-maa ko jaamaa, maa ka dondadaa, men okkor-maa ko yaraa? ³⁸ E ko honde tuma men yi'u-maa ko a kodo, men wernu-maa, e ka holudaa, men holtin-maa? ³⁹ E ko honde tuma men yi'u-maa hida nawni, maa hida sokii, men yahi e maa?» ⁴⁰ Onsay Lando on jaaboto be, wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii

---

^a25.27 Accugol mbuudi e «juude gollitiroowo di on», no firi wallingol di ka «banki».

on, nde tawnoo on wadani dūn burdo fandude e musibbe an ben, tawi ko min wadandon dūn.»

⁴¹ «Bawto dūn o wi'a wontirbe ka nano makko ben: «Pottitee lan, yo hudaabe, yahee ka yiite poomayankeewe ebbanaange Ibuliisa e malaa'ikaabe mun. ⁴² Ko fii mi weelano, on okkoraano lan ko mi jaama, mi dondaa, on okkoraali lan mi yara, ⁴³ mi woni kodo, on wernaali lan, mi holi, on holtinaali lan, mi nawni, mi soka, on ndaaraali lan!»

⁴⁴ «Onsay kambe kadi be jaaboyto, be wi'a: «Joomi, ko honde tuma men yi'u-maa hida weelaa, maa hida dondaa, maa ko a kodo, maa hida holi, maa hida nawni, maa e kaso, men wallaali ma?»

⁴⁵ «Onsay o jaaboyto be, o wi'a: «Ka haqiiqa mi andinii on, nde tawnoo on wadanaali dūn goddo e bee burbe fandude, tawi ko min woni on wadanaali dūn!»⁴⁶ Ben non nawrete ka lette poomayankeeje. Kono feewube ben nawrete ka *ngurndan poomayankejan.»

Fii no Hooreebe Diina ben Haldiri Janfagol Iisaa

(Mrk. 14.1-2; Luk. 22.1-2; Yhn. 11.45-53)

26¹ Bay wonii Iisaa gaynii dūn yewtereeji fow, o wi'i taalibaabe makko ben: ² «Hidon andi si balde didi feyyi, *Juldeere Yawtaneede nden waday, awa *Bii-Aaden on wattete e joge fii yo o fempe e *leggal altindiraangal.»

³ Tawi onsay hooreebe *yottinoobe sadaka ben e mawbe jamaa on no moobondiri ka nder tata yottinoowo mawdo sadaka on, dūn ko oo wi'eteedo Qayaafa. ⁴ Be haldi nangirgol Iisaa yoyre, be wara. ⁵ Kono fow e mun be wi'i: «Hinaa ka fewndo juldeere, fii wota murtaldu wadu e hakkunde jamaa on.»

Fii no Debbo Juuriri Nebban ka hoore Iisaa

(Mrk. 14.3-9; Yhn. 12.1-8)

⁶Nde tawnoo Iisaa no ka saare *Betanii, ka suudu Sim'uunu, oo nawnunoodo damajan, ⁷debbo ari tawi mo kanko Iisaa. Tawi on debbo no jogii tindohun hayre daneere tew angiri satta-cogguuri. Wa fewndo ko Iisaa joodii fii nafagol, kanko debbo on o juuri angiri ndin ka hoore Iisaa.

⁸Bay wonii taalibaaɓe ben yi'ii ɗun, ɓe seytini, ɓe wi'i: «Ko hondun woni nafa ndee bonnere? ⁹En waawayno yeeyude ndii angiri ko satti, jonna coggu mayri on miskinɓe ben.»

¹⁰Bay Iisaa andii ɗun, o wi'i ɓe: «Ko hondun sattinanton oo debbo? Ko fii ko kuugal moyɗal o wadanimmi. ¹¹Miskinɓe ben kan, hidon wondi e maɓɓe soono woo, kono min, on wondataa e an soono woo. ¹²Ko o hibbiri ndii angiri ka bandu an, ko fii no mi hebulanora surreede. ¹³Ka haqiiqa mi andinii on, kala ka oo Kibaaru Moyɗo feɗɗinaa e aduna on, fii koo ko oo debbo wadi kadi sifete, o anditanee.»

Fii no Yudaasi Janfori Iisaa

(Mrk. 14.10-11; Luk. 22.3-6)

¹⁴Onsay godɗo e *sahaabaɓe Iisaa ben sappoo e ɗiɗo, ɗun ko Yudaasi Iskariiyu, yahi ka hooreɓe yottinoobe sadaka ben, ¹⁵o wi'i: «Ko hondun waawoton mi okkude, mi watta Iisaa e juude mon?» Be limani mo tammaaji cappande tati kaalisi. ^{b16}Gila ontuma himo ɗaɓɓude feere no o wattira Iisaa e juude maɓɓe.

---

^b26.15 Zak. 11.12

Fii Nafakka Juldeere Yawtaneede nden

(Mrk. 14.12-26; Luk. 22.7-23; Yhn. 13.21-30)

¹⁷ Ka jallal aranal *Juldeere Bireedi de Aldaa e Lewen den, taalibaaɓe ben ari, wi'i Iisaa: «Ko honto faaladon yo men moyɣinanoy on nafakka Juldeere Yawtaneede nden?»

¹⁸ O jaabii ɓe, o wi'i: «Yahee ka saare haa ka kaariijo, wi'on mo: «Karamoko'en wi'ii woo: Saa'i maɓɓe on ɓadike, ko ka mon ɓe juulidata e taalibaaɓe maɓɓe ben Juldeere Yawtaneede nden.»»

¹⁹ Taalibaaɓe ben wadoyi ko Iisaa yamiri ɓe kon, ɓe moyɣini nafakka juldeere nden.

²⁰ Bay niɓɓii, kanko Iisaa o ɓadii fii nafagol, wondude e sappoo e didoobe ben.

²¹ E nder ko ɓe jaamata kon, o wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii on, goddo e mon janfoto lan.»

²² Be aani fota. Onsay mo bee e maɓɓe woni e wi'ugol mo: «E hara Koohoojo, ko min?»

²³ O jaabii ɓe, o wi'i: «Ko on mo mi yollidi jungo e miran gooto janfotoo lan.

²⁴ Awa Bii-Aaden on no yahude wano fii makko windori non, kono bone wonanii on janfotoodo Bii-Aaden on. Ko burnoo moyɣande on neddo ko si o jibinanooka!»

²⁵ Onsay Yudaasi, dun ko janfotoodo mo on, yetti haala kan, wi'i: «Karamoko'en, e hara ko min?»

Iisaa jaabii: «Ko wano wi'irdaa non!»

²⁶ E nder ko ɓe jaamata kon, Iisaa yetti bireedi. Bay o gaynii du'aade, o tayiti, o jonni taalibaaɓe ben, e hoore himo wi'a: «Jabee jaamon, dundoo ko bandu an ndun nii.»

²⁷ O yetti kadi jardukun wadorkun njaram, o jarni Alla, o jonni ɓe, e hoore himo wi'a: «On fow yaree. ²⁸ Ko fii dun ko yiiyan an dan nii, yiiyan *ahadi hibboyteedan

ɗan fii yaafuyee junuubaaji ɗuuduɓe. ²⁹ Mi andinii on, mi yaritataa hande kadi njaram biɓɓe *wiiɗu haa ɗande mi yaridoɗta e mon njaram wiiɗu kesan ka laamateeri Baaba an.»³⁰ Bay wonii ɓe beytii beyti Zabuura, ɓe yahi ka Fello *Zaytuuni.

Fii no Iisaa Hiitori fii Yeddande Petruusu nden

(Mrk. 14.27-31; Luk. 22.31-34; Yhn. 13.36-38)

³¹ Onsay Iisaa wi'i ɓe: «E nder oo jemma, on fow on selay lan, ko fii no windii: «Mi waray ngaynaako on, wuro baali ngon saakoo.»^{c32} Kono tuma mi immintinaa, mi hikkanto on yeeso, tawoyon mi Jaliilu.»

³³ Onsay Petruusu yetti haala kan, wi'i mo: «Hay si fow selay on, min non mi selataa on few.»

³⁴ Onsay Iisaa jaabii mo, wi'i: «Ka haqiiqa mi andinii ma, e oo jemma tigi, ado ndonto yɔggude, haray a yeddii fii an laabi tati.»

³⁵ Petruusu jaabii mo kadi, wi'i: «Hay si tawii bee mi maayida e mon, mi yeddataa fii mon few!» Taalibaabe ɓen fow kadi wi'iri non.

Fii no Iisaa Torori Alla ka wi'etee ɗon Jatsaymaani

(Mrk. 14.32-42; Luk. 22.39-46)

³⁶ Bawto ɗun Iisaa yaadi e maɓɓe e ndee nokkuure wi'eteende *Jatsaymaani, o wi'i taalibaabe ɓen: «Joodee ɗoo haa mi wodditoo fii toragol.»³⁷ O nabori Petruusu e biɓɓe Zabadii ɓen ɗiɗo. Onsay o fuddii hebude annde e sokola, ³⁸ o wi'i ɓe: «Wonkii an kin no aani haa e mayde. Wonee ɗoo, hiiren.»

³⁹ Onsay o yahi yeeso seeda, o sujji, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si no gasa, yo kun jardukun tampere pottito lan. Kono non wota faale an on waɗu, kono yo faale maa on waɗu.»

---

^c26.31 Zak. 13.7

⁴⁰ O artoyi e taalibaaɓe ɓen, o tawi ɓe ɗaanike. O wi'i Petruusu: «Jaka on waawaali hiiridude e an hay saa'i gooto? ⁴¹ Hiiree torodon fii wota on naatu e jarrabi. Wonkii kin no yidi wadugol ko moyyi, kono bandu ndun no lo'i.»

⁴² O wodditii ɓe kadi dimmun, o torori nii, o wi'i: «Baaba an, si tawii gasataa ka kun jardukun tampere pottitoo lan, hara mi yaraali kun, yo faale maa on wadu.»⁴³ O artoyi kadi, o tawi ɓe ɗaanike, ko fii hari gite maɓɓe ɗen teddi. ⁴⁴ O acci ɓe ɗon, o yahi, o wodditii ɓe kadi, o torii kadi tammun, o fillitii ɗin kongudi.

⁴⁵ Onsay o arti e taalibaaɓe ɓen, o wi'i ɓe: «E ondaani kadi, fowtidon? Awa jooni saa'i on ɓadike, ʼBii-Aaden on no watteede e juude junuubanke'en. ⁴⁶ Immee mahen, ko fii wondo janfaade lan on ɓadike!»

Fii no Iisaa Nangiraa

(Mrk. 14.43-50; Luk. 22.47-53; Yhn. 18.3-12)

⁴⁷ E nder ko o yewtata kon, hawrondiri Yudaasi, tawdaado e sappoo e didoobe ɓen, hewtidii e jamaa duududo jogiido kaafaaje e bedi, immorde e hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓen e mawɓe jamaa on. ⁴⁸ Tawi wondo mo janfaade on wadaniino ɓe ndee maande doo, o wi'i: «Mo mi hirbii woo, haray ko on. Nangee mo.»⁴⁹ Tun o ɓadii Iisaa, e hoore himo wi'a: «On jaaraama karamoko'en!» Onsay o hirbii mo.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo: «Gido an, wadu ko ardaa wadugol kon.» Onsay ɓen yimɓe ɓadii, fawi Iisaa juude, ɓe nangi mo. ⁵¹ Tun, goddo e wondunoobe e Iisaa ɓen fonti jungo, sorti kaafa mun kan, o soppi kurkaadu yottinoowo mawdo sadaka on, o itti mo nowru ndun. ⁵² Onsay Iisaa wi'i mo: «Wattu kaafa maa kan ka ka wonnoo ɗon, ko fii yettuɓe kaafa ɓen fow, ko kaafa mulirtee. ⁵³ Kaa a sikku mi waawataa toraade Ben an ballal, o addanammi kisan ɓuri koneeli sappoo e didi malaa'ika? ⁵⁴ Kono si ɗun wadii, haray ko honno ko bindi ɗin wi'i kon laatorta? ʼBay ko ɗi wi'i kon ko nii haani wonirde!»

⁵⁵ Onsay Iisaa wi'i jamaa on: «Hidon ardi e kaafaaje e bedi fii nangugol lan, wa si ko ngujo arandon? E hin-le jande woo mido joodii ka *juulirde mawnde, mido janna, on nangaali lan. ⁵⁶ Kono dun fow ko wadiri ko fii ko annabaabe ben windunoo kon yo laato.» Onsay taalibaabe ben fow acci modon, dogi.

Fii no Iisaa Addiraa Yeeso Hooreebe Diina ben

(Mrk. 14.53-65; Luk. 22.54, 63-71; Yn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Onsay nangube Iisaa ben nabi mo ka yottinoowo mawdo sadaka on, dun ko Qayaafa, ka jannoobe fii Sariya on e mawbe ben mottondiri don. ⁵⁸ Tawi Petruusu no iwtiri baawo makko ka wodditii haa ka tata yottinoowo mawdo sadaka on. O naati, o joododi e aynoobe ben fii andugol ko honno dun wattinirta.

⁵⁹ Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e dental fewjoobe ben fow no dabba seedeeji fenaandeeji goo e hoore Iisaa fii no be warira mo, ⁶⁰ kono be hebaali, fii kala seeditotoobe penaale duudube arii.

Kono bawto dun yimbe dido ari, ⁶¹ be wi'i: «Oo wi'ii no waawi lancude juulirde Alla mawnde nden, darnitoo nde e nder balde tati.»

⁶² Onsay yottinoowo mawdo sadaka on immii, wi'i mo: «A jaabotaako hay huunde e ko bee woni seeditaade e hoore maa kon?» ⁶³ Kono Iisaa fanki. Yottinoowo mawdo sadaka on wi'i mo: «Mi woondinirii ma Alla Wuurudo on, yeeto men si ko an woni *Almasiihu on, dun ko *Biddo Alla on.»

⁶⁴ Iisaa jaabii mo wi'i: «Ko wano wi'irdaa non. E hoore dun mi andinii on, gila jooni on yi'ay Bii-Aaden on no joodii ka sengo jaamo Jom Bawgal on, no arda e duule iwruke ka kammu.»

⁶⁵ Onsay yottinoowo mawdo sadaka on seeki concii mun din, wi'i: «O hoynii Alla! Ko seedeeji hondii kadi faaladen? On nanii hoyre makko nden! ⁶⁶ Ko hondun sikkudon?»

Be jaabii mo, be wi'i: «Himo foddi e mayde!»

⁶⁷ Onsay ɓe tutti mo ka yeeso, ɓe uttii mo, wobɓe ɓen bantii mo ⁶⁸ e hoore hiɓe wi'a: «Ko an yo Almasiihu, hotto ko hombo luubi-maa!»

Fii no Petruusu Yeddiri fii Iisaa

(Mrk. 14.66-72; Luk. 22.54-62; Yhn. 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Onsay tawi Petruusu no joodii ka nder tata. Debbo kurkaaduujo ari ɓadii mo, wi'i: «An kadi hiɗa wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Jaliilu.»

⁷⁰ Kono o yeddi yeeso fow, o wi'i: «Mi andaa ko wonda wowludel!»

⁷¹ Wa ko o fokkitiri ka dambugal njanal, debbo kurkaaduujo goo kadi yi'i mo, wi'i wonnoobe don ɓen: «Oo no wondunoo e Iisaa, oo jeyaado Naasirata.»

⁷² O yeddi kadi e nder woondoore, o wi'i: «Mi andaa oo neddo!»

⁷³ Bay nettii seeda, wonnoobe don ɓen ɓadii, wi'i Petruusu: «Ka haqiiqa ko a goddo e mabɓe, ko fii haala maa kan no holli iwdi maa ndin.»

⁷⁴ Onsay o woni e huditagol woonda, wi'a: «Mi andaa oo neddo!» Tun, ndontoori ndin yoggi. ⁷⁵ Petruusu anditi kisan kongol ngol Iisaa wi'unoo mo ngol, wonde: «Ado ndonto yoggude, a yedday fii an laabi tati.» Onsay o yalti ka yaasi, o wulli wullaandu sattundu.

Fii no Iisaa Nabiraa ka Pilaatu

(Mrk. 15.1-15; Luk. 23.1-7, 13-25; Yhn. 18.28-40)

27 ¹ Bay weetii, hooreeɓe *yottinoobe sadaka ɓen fow e mawɓe jamaa on fewjodi fii no ɓe warira Iisaa. ² Bay wonii ɓe haɓɓii mo, ɓe nabi mo, ɓe watti e juude Pilaatu, dun ko hooreejo diiwal ngal.

Fii no Yudaasi Wartori

(Sah. 1.18-19)

³ Bay Yudaasi janfiido mo on tawii Iisaa happanaama wareede, o ninsi, o natti tammaaji cappande tati kaalisi din ka hooreebe yottinoobe sadaka ben e ka mawbe ben, ⁴ e hoore himo wi'a: «Mi wadii junuubu, fawugol mo bonnaa mayde.»

Be jaabii mo, be wi'i: «Haaju amen e dun? Dun ko haaju maa!»

⁵ Onsay Yudaasi bugii tammaaji kaalisi din ka nder *juulirde mawnde, o iwi don, o yahi, o wengitoyii.

⁶ Hooreebe yottinoobe sadaka ben moobiti tammaaji kaalisi din, be wi'i: «Dagaaki ka di wattee ka marirde laabunde, ko fii ko di coggu yiiyan.»⁷ Bay wonii be fottanii, be yetti din mbuudi, be soodi ngesa mahoowo paya fii ko wona berde hobbe. ⁸ Ko dun wadi si mban ngesa no wi'ee haa hande Ngesa Yiiyan. ⁹ Ko nii ko annabi Yeremiiya wi'unoo kon laatori, wonde: «Be yettii tammaaji cappande tati kaalisi din, dun ko mbuudi di *Isra'ilayankeebe ben fottunoo yobugol fii makko din, ¹⁰ be soodii di ngesa mahoowo paya, wano Joomiraado on yamirirnoo lan non.»^d

Fii no Pilaatu Landori Iisaa

(Mrk. 15.2-15; Luk. 23.2-5, 13-25; Yhn. 18.29-40)

¹¹ Bay wonii Iisaa bannaama yeeso hooreejo diiwal ngal, kanko hooreejo on o landii mo, o wi'i: «Hara ko an woni lando Yahuudiyanke'en?»

Iisaa jaabii mo: «Ko wano wi'irdaa non.»¹² Kono o jaabaaki huunde e ko hooreebe yottinoobe sadaka ben e mawbe ben toonata mo kon.

---

^d27.10 Yer. 18.2-3 e Zak. 11.12-13.

¹³ Onsay Pilaatu landii mo, wi'i: «A nanaali koo ko ɓe woni seeditaade e hoore maa fow?»¹⁴ Kono Iisaa jaabaaki mo hay huunde e ɗun. Dun ɗaldini hooreejo diiwal ngal fota.

¹⁵ Tawi juldeere kala, hooreejo diiwal ngal no woowi accitande ɓe kasoojo gooto, mo jamaa on torinoo fii mun woo. ¹⁶ Hari hiɓe marnoo kasoojo andanoodo fii mun, wi'eteedo Barabaasi. ¹⁷ Nde tawnoo hiɓe moobondiri, Pilaatu landii ɓe, o wi'i: «Ko hombo e ɓee faaladon yo mi accitan on? Ko Barabaasi kaa ko Iisaa, wi'eteedo *Almasiihu on?»¹⁸ Ko fii hari himo andunoo ko sabu nawliigu ɓe wadiri Iisaa e joge.

¹⁹ Wa fewndo ko o joodii himo jaawude ka jaawirdu, beyngu makko nuli e makko, wi'i: «Wota a ukko e fii oo feewudo, ko fii hande mi tampii fota e koydol fii makko.»

²⁰ Kono hooreeɓe yottinoobe sadaka ɓen e mawɓe ɓen yuuni jamaa on tortagol Barabaasi, ɓe wara Iisaa. ²¹ Onsay hooreejo diiwal ngal yetti haala kan, wi'i ɓe: «Ko hombo e hakkunde ɓee dido faaladon yo mi accitan on?»

Be jaabii: «Ko Barabaasi!»

²² Pilaatu wi'i ɓe kadi: «Ko hondun non mi wadata Iisaa, oo wi'eteedo Almasiihu?»

Fow jaabii: «Ko yo o fempe!»

²³ Kanko hooreejo diiwal ngal, o wi'i: «Hara ko bone hombo oo wadi?»

Be ɓurti ewnaade, wi'a: «Yo o fempe!»

²⁴ Bay Pilaatu tawii alaa waawude huunde, awa kadi murtaldu ndun beydoto woni, onsay o yetti ndiyan, o soodii e tawnde jamaa on, o wi'i: «Min mi tawetaake e hibbugol yiyan oo dan! Dun ko onon wonani!»

²⁵ Onsay jamaa on fow jaabii, wi'i: «Si men toonu mo, yo yiyan makko dan hibbitu e hoore amen, e hoore ɓiɓɓe amen ɓen kadi!»

²⁶ Bawto dūn, Pilaatu accitani ɓe Barabaasi. Bay wonii Iisaa gaynaama focceede, kanko Pilaatu o watti mo e juude mabbe fii yo o fempe.

Fii no Suufaabe ɓen Wadiri Iisaa Jalnori

(Mrk. 15.16-20; Luk. 23.11; Yhn. 19.2-3)

²⁷ Onsay suufaabe hooreejo diiwal ngal nabi Iisaa ka nder suudu laamu, ɓe mottindiri dental suufaabe ɓen fow, ɓe hunditi mo. ²⁸ Be ɓorti mo concɓi dɪn, ɓe ɓorni mo dolokke boɗeejo. ^{d29} Be sacci katanwol bulle, ɓe wadi ka hoore makko, ɓe tambini mo kalinwol ka jungo makko jaamo. E hoore dūn ɓe ari, ɓe jiccii yeeso makko e nder jalnori, e hoore hiɓe wi'a: «Salminaango e maa, yaa an lando Yahuudiyankeebe!» ³⁰ Be tutti mo, ɓe yetti kalinwol ngol, ɓe tappiri mo ka hoore. ³¹ Bay wonii ɓe gaynii mo wadude jalnori, ɓe ɓorti mo dolokke on, ɓe ɓorni mo concɓi makko dɪn, ɓe nabi mo fii fempoyegol.

Fii no Iisaa Wariraa

(Mrk. 15.21-32; Luk. 23.26-43; Yhn. 19.17-27)

³² Ko ɓe yaltata, ɓe fotti e gorko mo Sireonii wi'eteedo Sim'uunu, ɓe karhi mo naɓugol *leggal Iisaa altindiraangal ngal. ³³ Bay wonii ɓe hewtii e ndee nokkuure wi'eteende Golgotaa, ko woni firo dūn ko «Nokkuure Laalagal Hoore», ³⁴ ɓe okkori mo njaram jillaadan hahhannde. Kono bay o mettike dɪn, o jabaali yarude. ³⁵ Bay wonii ɓe fempii mo, ɓe sendiri concɓi makko dɪn urba. ^{e36} E hoore dūn ɓe joodii dɪn, ɓe ayni mo. ³⁷ Be wadi ka dow hoore makko bindi ɓangindi fii ko o happiranaa kon, dūn ko: «Ko oo woni Iisaa Lando Yahuudiyanke'en.» ³⁸ Tawi wuyɓe dido no fempidaa e makko, goddo on ka sengo makko jaamo, oya on ka nano makko. ³⁹ Tawi feyɗoobe ɓen no hoyna mo, hayla hoore, ⁴⁰ hara hiɓe wi'a: «An oo

^d27.28 Ko dolokke boɗeejo lando on ɓornotonoo.

^e27.35 Zab. 22.19

wi'unoodo lancay juulirde mawnde nden, darnita nde e nder balde tati, dandito an tigi! Si tawii ko an woni *Bidfo Alla on, tippo ka leggal altindiraangal don!»

⁴¹Tawi hooreebe yottinoobe sadaka ben e jannoobe fii Sariya on ben e mawbe ben kapun kadi no jalaynoo mo, wi'a: ⁴²«O dandii beya, kono o waawataa dandude hoore makko? Si ko o lando Isra'iila'en, yo o jippo ka leggal altindiraangal, dun en gomdinay mo. ⁴³Bay himo halfinii e Alla, yo Allaahu on dandu mo jooni si himo yidi mo, ko fii o wi'ii ko o Bidfo Alla!»⁴⁴Tawi wuybe be o fempidaa ben no yennira mo wano non kapun kadi.

Fii Mayde Iisaa nden

(Mrk. 15.33-41; Luk. 23.44-49; Yhn. 19.25-30)

⁴⁵Gila naange e hoore, niwre wadi e leydi ndin fow haa ka baawo fanaa. ⁴⁶Telen wa ka baawo fanaa, Iisaa ewnii ko tiidi, o wi'i: «Iilooyi, Iilooyi, lama sabaxtanii?»^f (Dun no firi: Alla an, Alla an, ko fii hondun tertanidaa mi?)

⁴⁷Wobbe e wonnoobe don ben nani ko o wi'i kon, be wi'i: «O noddii Iiliya!»⁴⁸Tun, goddo e mabbe dogi, yettoyi linsere, o bubini nde haa nde loppii ndiyan lammudan, o wadi nde e tuggordu, o townani mo fii yo o yaru. ⁴⁹Kono beya wi'i: «Accu, ndaaren si Iiliya aray danda mo.»

⁵⁰Iisaa ewnii kadi ko tiidi, o timmi.

⁵¹Onsay *wirngallo ngon ka juulirde mawnde seekii, woni pecce didi, gila dow haa ley. Leydi ndin dimbii, pete den feccii. ⁵²Genaale den udditii, balli yimbe Alla maayunoobe buy immitii, ⁵³be yalti ka genaale, be naati ka saare hormorde bawto immitagol Iisaa, be feenani yimbe duudube.

⁵⁴Bay hooreejo suufaabe ben e wondunoobe e makko ben fii aynugol Iisaa yi'ii ko leydi ndin dimbii kon e ko ari e wadude kon, be huli fota, be wi'i: «Ka haqiiqa, hari oo ko Bidfo Alla!»

---

^f27.46 Zab. 22.2

⁵⁵Tawi rewbe duudube no ka wodditii, no ndaara, tawi ko ben tigi jokkunoo Iisaa gila Jaliilu fii ko kurkanoo mo. ⁵⁶Tawi no tawdanoo e maɓbe Mariyama jeyaado Magaduuna, e Mariyama yumma Yaaquuba e Yuusufu, e yumma biɓbe Zabadii ben.

Fii no Iisaa Surriraa

(Mrk. 15.42-47; Luk. 23.50-56; Yhn. 19.38-42)

⁵⁷Bay niɓɓii, aaden alduɗo, wi'eteedo Yuusufu jeyaado Raamati ari, tawi on kadi ko taalibaajo Iisaa. ⁵⁸O yahi ka Pilaatu, o torii mo hettugol furee Iisaa on. Onsay Pilaatu yamiri jonnugol mo mo. ⁵⁹Bawto ɗun, kanko Yuusufu o yetti furee on, o tumbi e kasannge laabudo, ⁶⁰o belnoyi mo e qaburu keso mo o asunoo e feto fii hoore makko. O talli hayre njannde, o wadi ka dambugal qaburu, o yahi. ⁶¹Tawi Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya no joodii ɗon, fewtondiri e yenaande nden.

Fii no ɓe Ayniri Yenaande Iisaa nden

⁶²Bimbi nden nande, ɗun ko nande ɓawto hebulanagol fii *aseweere nden, hooreeɓe yottinoobe sadaka ben e *Fariisiyaabe ben yaadi ka Pilaatu. ⁶³Be wi'i: «Koohojo, men anditii, oo majjinoowo wi'uno wa fewndo ko o wuuri, si balde tati feyɗii o immitoto. ⁶⁴Awa yamir fii yo yenaande nden ayne haa ka jalaande tammere, fii wota taalibaabe makko ben aru wujjita furee on, wi'a jamaa on wonde o immitike e hakkunde maybe ben. Dun, nden majjinannde ɗon buray aranere nden.»

⁶⁵Onsay Pilaatu wi'i ɓe: «E hino suufaabe ko yaha ayna. Yahee ayninon ɓe yenaande nden yeru no waawirdon woo.»⁶⁶Onsay ɓe yahi ka yenaande, ɓe burti hiɓbude hayre nden, nota. Be joddini ɗon aynoobe ben.

Fii Ummutal Iisaa Almasiihu on*(Mrk. 16.1-10; Luk. 24.1-12; Yhn. 20.1-10)*

28¹ Bay *ɲalaande fowteteende nden feyɣii, e alat ka subaka, ɗun ko ɲallal aranal e nder yontere nden, Mariyama jeyaado Magaduuna e Mariyama oya yahi ndaarugol yenaande nden. ²Tawi dimbannde leydi tiidunde wadii, ko fii hari malaa'ikaajo Joomiraado on tippike iwruɗe ka kammu, tallii hayre ombiranoonde yenaande nden, joodike e hoore mayre. ³Tawi yeeso makko ngon no wa'i wa ndaygu, dolokke makko on kadi no rawniri wa cuɗdi. ⁴Hakkee ko ɓen suufaabe aynunooɓe ɗon diwni kulol, ɓe wa'i wa maybe.

⁵ Kono malaa'ikaajo on wi'i ɓen rewɓe: «Onon wota on hulu, ko fii mido andi ko Iisaa fempaado on wondon ɗaɓɓitude. ⁶ Awa o alaa ɗoo, o immitike, wano o wiirunoo non. Aree ndaaron nokkuure ka o belinoo ɗon. ⁷Yahon tinna, andinoyon taalibaabe makko ɓen wonde o immintinaama e hakkunde maybe ɓen, awa kadi o adoyto on Jaliilu. Ko ton yi'oyton mo. Awa, mi yeetike on ɗun.»

⁸ Onsay ɓe pottitii yenaande nden heɲa, e hoore hiɓe huli, wondude e weltaare mawnde. Be dogi fii yeetoyagol taalibaabe ɓen on kibaaru. ⁹ Onsay Iisaa ari fotti e mabɓe, o wi'i ɓe: «Mi salminii on!» Onsay ɓe ɓadii, ɓe nangi koyɗe makko ɗen, ɓe sujjani mo. ¹⁰ Bawto ɗun Iisaa wi'i ɓe: «Wota on hulu. Yahee, humpitoyon musibbe an ɓen, yo ɓe yahu Jaliilu, ko ton ɓe yi'oytammi.»

Fii ko Suufaabe ɓen Sifii kon

¹¹ Wa fewndo ko ɓen rewɓe woni ka laawol, tawi wobɓe e suufaabe ɓen naatii ka saare, ɓe yeetike hooreɓe *yottinoobe sadaka ɓen ko wadi kon fow. ¹² Bay wonii ɓen hooreɓe yottinoobe sadaka mottondirii e mawɓe ɓen, ɓe fewjodi, ɓe yeeni suufaabe ɓen kaalisi duuɗuɗo, ¹³ ɓe wi'i ɓe: «On wi'ay wonde taalibaabe makko ɓen arno jemma, wujjiti mo fewndo ko ɗaanidon. ¹⁴ Si hooreejo diwal ngal non aru e nanude fii ɗun, men yahay, men yewta mo haa o hooloo, men itta on e

annde.»¹⁵ Onsay suufaabe ben yetti kaalisi on, be wadiri wano be wi'iraa non. Kaa haala lolli e hakkunde Yahuudiyankeebe ben haa weetaango hande ngoo.

Fii no Iisaa Feejirani Sahaabaabe ben

(*Mrk. 16.14-18; Luk. 24.36-49; Yhn. 20.19-23; Sah. 1.6-8*)

¹⁶Taalibaabe ben sappoo e goo yahi Jaliilu, e hoore ngoo fello ngo Iisaa toddaninoo be. ¹⁷Bay wonii be yi'ii mo, be sujani mo. Kono wobbe e mabbe sikkitii. ¹⁸Iisaa badii be, wi'iri be nii: «Mi yedaama kala bawgal ka kammu e ka hoore leydi, ¹⁹awa yahee, wadon leyfi din fow taalibaabe, *looton be maande kisiyee e innde Baabaajo on e Biddo on e *Ruuhu Seniido on, ²⁰waajodon be doftagol ko mi yamiri on kon fow. Awa, mido wondi e mon jande woo, haa ka lannoode aduna.»

ÉVANGILE SELON MATTHIEU

en Langue Pular (Fouta-Jalon)

République de Guinée

© 2013 Traducteurs Pionniers de la Bible

en collaboration avec

Mission Protestante Réformée